

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการจัดบริการทางวิชาชีพให้ชุมชนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้ศึกษาระดับสำคัญที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 แผนยุทธศาสตร์การอาชีวศึกษา (พ.ศ.2547-2549)

2.1.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545)

2.1.2 ความสัมพันธ์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) กับการอาชีวศึกษา

2.1.3 นโยบายของรัฐบาลด้านการอาชีวศึกษา

2.1.4 แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559)

2.1.5 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะ 3 ปี ของกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2547-2549)

2.2 ความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา

2.3 สภาพการจัดการอาชีวศึกษาในปัจจุบัน

2.4 วิเคราะห์สภาพการจัดการอาชีวศึกษา

2.5 ยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะ 3 ปี ของกระทรวงศึกษาธิการ

2.6 แนวความคิดในการจัดกิจกรรมบริการทางวิชาชีพ

2.7 การพัฒนาชุมชน

2.7.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

2.7.2 ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แผนยุทธศาสตร์การอาชีวศึกษา (พ.ศ.2547-2549)

2.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

หลักการสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 คือ การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน ได้มีการกำหนดให้รัฐสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนทุกคนอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย จัดให้มีกฎหมายการศึกษาแห่งชาติปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งมีหลักการและความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กำหนดหลักในการจัดการศึกษาให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังกำหนดหลักในการจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้มีเอกภาพในนโยบายหลากหลายเชิงปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจ กำหนดมาตรฐานการศึกษาและระบบประกันคุณภาพ ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ และนับเป็นกฎหมายที่ให้ความสำคัญกับการอาชีวศึกษาของประเทศ ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์ในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยกำหนดไว้ในมาตรา 20 ว่าต้องมีกฎหมายสำหรับการจัดการอาชีวศึกษาเป็นการเฉพาะและใช้เป็นกลไกที่สำคัญสำหรับวางแผนแนวทางการปฏิรูปการอาชีวศึกษาของชาติต่อไป ความว่า “การจัดการอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาเอกชน สถานประกอบการหรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษา และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง” (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (พ.ศ. 2547–2549). 2546, หน้า 7-8)

2.1.2 ความสัมพันธ์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) กับการอาชีวศึกษา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ โดยการปฏิรูปการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ยกระดับทักษะฝีมือคนไทยให้ได้มาตรฐาน และส่งเสริมให้คนมีงานทำ มุ่งสร้างผู้ประกอบการอาชีพส่วนตัว และผู้ประกอบการขนาดเล็ก รวมทั้งกระจายโอกาสการมีงานทำในทุกๆ พื้นที่ของประเทศ นอกจากนี้ยังต้องการเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการค้าบริการที่มีศักยภาพเพื่อสร้างงานและกระจายรายได้ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน วิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อม โดยเน้นการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตและการบริการอย่างเป็นระบบครบวงจร ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนทั้งในระดับถึงฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยีในทุกสาขาวิชา อย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สนองความต้องการของตลาดแรงงาน และการประกอบอาชีพอิสระ ตลอดจนให้บริการวิชาการ วิชาชีพ เผยแพร่นวัตกรรมและเทคโนโลยีแก่ชุมชน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ใช้แนวทางการพัฒนาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 เป็นกรอบแนวคิดประกอบการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การอาชีวศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2547 – 2549). (2546, หน้า 17)

2.1.3 นโยบายของรัฐบาลด้านการอาชีวศึกษา

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รายงานว่า รัฐบาลได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาที่จะปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความรู้ อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้ และฝึกอบรมได้ตลอดชีวิตและมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงานและสร้างรายได้ และนำประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจและสังคม โดยยึดหลักการสร้างชาติสร้างคนและสร้างงาน ดังนี้

- 1) เร่งจัดให้มีระบบและโครงสร้างทางการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั้งปวงอย่างแท้จริง
- 2) เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเที่ยงธรรมในการบริหารจัดการศึกษาทุกประเภทและทุกระดับตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษา

- 3) พัฒนาระบบเทคโนโลยีทางการศึกษาและเครือข่ายสารสนเทศ เพื่อเพิ่มและกระจายโอกาสทางการศึกษาให้คนไทยทั้งในเมืองและชนบท
- 4) จัดให้มีวิทยาลัยชุมชน โดยเฉพาะในจังหวัดที่ขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษา
- 5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกฝ่ายร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาและฝึกอบรมโดยรัฐเป็นผู้วางระบบ นโยบาย กำกับคุณภาพมาตรฐาน สนับสนุนและระดมทรัพยากรเตรียมความพร้อมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน เครือข่ายครอบครัว และอื่นๆ รวมทั้งการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาส
- 6) สนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน
- 7) ส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการทางการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและกีฬาในการให้การศึกษอบรมแก่เด็กและเยาวชน
- 8) ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หลักการเรียนรู้ด้วยตนเอง และหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นพลังความคิดสร้างสรรค์ การสร้างนิสัยรักการอ่าน การจัดให้มีห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และสื่อการเรียนรู้ประเภทต่างๆ อย่างทั่วถึง
- 9) ส่งเสริมวิชาชีพครูให้มีศักดิ์ศรี เป็นที่ยอมรับนับถือ และไว้วางใจจากสาธารณชน รวมทั้งพัฒนาและผลิตครูที่มีคุณภาพและคุณธรรม
- 10) ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีวินัย รักงาน และทำงานเป็น
- 11) ให้โอกาสแก่ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ว่างงาน และผู้สูงอายุได้ฝึกงานอย่างน้อย 1 อาชีพ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เป็นผู้ประกอบการอิสระได้
- 12) ปฏิรูปการอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น และพัฒนาถึงระดับปริญญาตรี เพื่อตอบสนองต่อภาคเกษตร อุตสาหกรรม และการบริการ รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เข้าฝึกทักษะในสถานประกอบการ

2.1.4 แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559)

แผนการศึกษาแห่งชาติเป็นแผนยุทธศาสตร์ซึ่งนำสำหรับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในแต่ละแผนงาน/โครงการ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา การบริการ และการจัดการด้านศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกันทั้งประเทศในระยะเวลา 15 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 จนถึง พ.ศ. 2559 ด้วยการนำสาระที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และนโยบายรัฐบาล ที่มุ่งพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ นำพาไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้ ฝึกอบรมได้ตลอดชีวิต และมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงานสร้างรายได้ พาประเทศรอดพ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจและสังคม

พร้อมทั้งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ การพัฒนาระยะยาว 20 ปี ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) กับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2542 รวมทั้งพระราชบัญญัติและระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นแผนปฏิรูปหลักด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแผนการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดวัตถุประสงค์และนโยบายเพื่อดำเนินการ ไว้ในวัตถุประสงค์ 3 ข้อและนโยบาย 11 ประการ ดังนี้

วัตถุประสงค์ 1 เพื่อพัฒนาคนอย่างรอบด้าน และสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา

1) แนวนโยบายเพื่อการดำเนินการ 1 การพัฒนาทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต ให้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายดังนี้

(1) เด็กปฐมวัย 0-5 ปีทุกคนได้รับการพัฒนาและมีการเตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา

(2) เด็กทุกคนจบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

(3) คนไทยทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี

(4) มีกำลังคนด้านอาชีวศึกษาระดับต่างๆ ที่มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ

(5) มีการพัฒนาฝีมือแรงงานให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย

(6) ผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานสิบสองปีมีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่จัดให้หลากหลายรูปแบบ

(7) มีการจัดการบริการการศึกษาในรูปแบบและวิธีการต่างๆ ทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากแหล่งเรียนรู้ที่มีอย่างหลากหลาย เพื่อเพิ่มโอกาสและทางเลือกในการศึกษาของประชาชนทุกคน

2) แนวนโยบายเพื่อการดำเนินการ 2 การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ โดยมีเป้าหมาย ดังนี้

(1) ผู้เรียนเป็นคนเก่งที่พัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ เป็นคนดี และมีความสุข

(2) ครูทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีความรู้และความสามารถในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

(3) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูทุกคนได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

(4) สถานศึกษาทุกแห่งมีการประกันคุณภาพการศึกษา

3) แนวนโยบายเพื่อการดำเนินการ 3 การปลูกฝังและการเสริมสร้างศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม โดยมีเป้าหมายดังนี้

(1) มีการบูรณาการด้านการศึกษาศาสนาศิลปวัฒนธรรม ทั้งในด้านเนื้อหา กระบวนการ และกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

(2) บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ทุกแห่งร่วมคิดและร่วมดำเนินงานเพื่อพัฒนาคนไทย ทุกคนให้เป็นผู้มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม รวมทั้งค่านิยมเชิงสุนทรียภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม

(3) คนไทยส่วนใหญ่มีค่านิยมและพฤติกรรมที่เหมาะสมตามระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม

4) แนวนโยบายเพื่อการดำเนินการ 4 การพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพึ่งพาตนเองและเพิ่มสมรรถนะการแข่งขันในระดับนานาชาติ โดยมีเป้าหมายดังนี้

(1) คนไทยทุกคนมีความรู้ ความคิดความเข้าใจทั้งในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีควบคู่ไปกับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

(2) ผลิตครู ณาจารย์ และบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปริมาณที่สอดคล้องกับความต้องการและได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ

(3) ผู้สำเร็จการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีคุณภาพและมีสัดส่วนที่ทัดเทียมกับที่มีอยู่ในประเทศผู้นำในระดับนานาชาติ

(4) บุคลากรที่ทำงานวิชาชีพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพและความรู้ความสามารถอย่างจริงจังในสาขาของตน

(5) ผลิตนักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สามารถทำการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างความรู้และการเรียนรู้และนวัตกรรมได้

วัตถุประสงค์ 2 สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้

1) แนวนโยบายเพื่อการดำเนินการ 5 การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของคน โดยมีเป้าหมาย ดังนี้

(1) คนไทยทุกคนมีทักษะและกระบวนการในการคิด การวิเคราะห์ การแก้ปัญหา มีความใฝ่รู้ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องเต็มตามศักยภาพ

(2) คนไทยทุกคนมีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักผิดชอบชั่วดี มีระเบียบวินัย ประหยัดคอดออม มีจิตสำนึก ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และมีสุขภาพแข็งแรง

(3) คนไทยทุกคนมีโอกาส และทางเลือกที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดช่วงอายุแต่ละวัยจากสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย มีคุณภาพ และยืดหยุ่นตามความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน

2) แนวนโยบายเพื่อการดำเนินการ 6 การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และการเรียนรู้ของคนและสังคมไทย โดยมีเป้าหมายดังนี้

(1) เพิ่มสัดส่วนการสนับสนุนด้านการวิจัย และพัฒนาของประเทศจากภาครัฐ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 ของงบประมาณรายจ่ายประจำปีและเพิ่มขึ้นตามสมรรถนะทางด้านเศรษฐกิจของประเทศและความจำเป็นเร่งด่วนในการวิจัยและพัฒนาเฉพาะเรื่องและจัดระบบการจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

(2) มีการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมศาสตร์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และมนุษยศาสตร์ ทั้งที่เป็นการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยที่มุ่งการประยุกต์ใช้ประโยชน์ในบริบทของสังคมไทยมากขึ้น

(3) มีบุคลากรเพื่อการวิจัยและพัฒนาที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพในอัตราที่ใกล้เคียงกับที่มีในประเทศผู้นำในระดับนานาชาติ

3) แนวนโยบายเพื่อการดำเนินการ 7 การสร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้ และเผยแพร่ความรู้และการเรียนรู้ เพื่อสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายดังนี้

(1) เพื่อพัฒนาความรู้และการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

(2) มีการใช้ความรู้เป็นพื้นฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของคนไทย

(3) มีการใช้ความรู้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาในทุกภาคการผลิต เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่นำมาสู่รายได้ที่เพิ่มมากขึ้นของคนไทย

วัตถุประสงค์ 3 พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้

1) แนวนโยบายเพื่อการดำเนินการ 8 การส่งเสริมและสร้างสรรค์ทุนทางสังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม บนฐานของศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย โดยมีเป้าหมายดังนี้

(1) สถาบันในสังคมทุกสถาบันสามารถทำหน้าที่เป็นภูมิคุ้มกัน พัฒนาจิตคุณภาพชีวิตที่ดีงาม และมีความสุขของคนและสังคมไทยได้ตลอดไป

(2) มีการฟื้นฟู พัฒนาและสร้างสรรค์พฤติกรรมของคนและสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้เกิดความดีงาม เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาจิตใจ และคุณภาพที่ดีงาม และมีความสุขของคนและสังคมไทย

2) แผนนโยบายเพื่อการดำเนินการ 9 การกำจัด การลด ขจัดปัญหาทางโครงสร้างที่ก่อให้เกิด และหรือคงไว้ซึ่งความยากจน ขัดสน ด้อยโอกาสและศักดิ์ศรีของคนและสังคมไทย เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคมไทย โดยมีเป้าหมายดังนี้

(1) ประชากรในวัยเรียน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสซึ่งครอบคลุมถึงกลุ่มผู้ยากไร้ ผู้อยู่ห่างไกลที่เสียเปรียบ ผู้อยู่ในกลุ่มเสี่ยง ผู้พิการและทุพพลภาพ ทั้งที่อยู่ในเมืองและชนบท มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานสิบสองปีในรูปแบบที่หลากหลายที่จัดไว้อย่างมีคุณภาพและทั่วถึง

(2) ประชากรที่ด้อยโอกาสทุกกลุ่มมีโอกาสในการเข้าถึง และได้รับการบริการทางการศึกษา และฝึกอบรมทางวิชาชีพที่จัดอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

(3) มีการบริหาร และจัดการศึกษาที่เป็นอิสระสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

(4) ประชาชน ชุมชน องค์กรประชาคมมีความเข้มแข็ง สามารถร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ กำกับ ดูแล ตรวจสอบตลอดจนสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมสาธารณะที่มีผลกระทบต่อชุมชนและท้องถิ่นโดยรวม

3) แผนนโยบายเพื่อการดำเนินการ 10 การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการพัฒนาประเทศ โดยมีเป้าหมายดังนี้

(1) มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพของการศึกษาอย่างทั่วถึงและทัดเทียมกันทุกเขตพื้นที่การศึกษาที่มีความเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายอย่างมีระบบ

(2) ประชาชนทุกคนเห็นความสำคัญ และประโยชน์ของเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และสามารถที่จะใช้เทคโนโลยีดังกล่าวในการเพิ่มพูนความรู้และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามสมควร

4) แผนนโยบายเพื่อการดำเนินการ 11 การจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาคนและสังคมไทย โดยมีเป้าหมายดังนี้

(1) ทุกส่วนของสังคมทั้งในและต่างประเทศมีส่วนร่วมระดมทุน เพื่อการเรียนรู้ของคนไทยทุกคน

(2) เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้าร่วมในการร่วมลงทุน จัดการด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ในระดับที่เอกชนมีศักยภาพในการจัดมากขึ้น

(3) มีการจัดสรรทรัพยากรจากการร่วมลงทุนของทุกส่วนในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ มีความหลากหลาย และสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ

2.1.5 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการศึกษาระยะ 3 ปี ของกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2547-2549)

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการศึกษาระยะ 3 ปี ของกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2547-2549) เป็นแผนการศึกษาระยะ 3 ปี ที่เชื่อมโยงความสอดคล้องของนโยบายรัฐบาล เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติระยะปานกลาง ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณประจำปี 2547 แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) นโยบายที่จะปฏิรูปการศึกษา และกรอบของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ระยะที่ 9 และได้จากการระดมความคิดเห็นจากทุกองค์กรภายในกระทรวงศึกษาธิการตามโครงการสร้างใหม่ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานภายในกระทรวงศึกษาธิการใหม่ สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และทบวงมหาวิทยาลัย ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ ในการดำเนินงาน ดังนี้

วิสัยทัศน์

กระทรวงศึกษาธิการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพทั่วถึง ควบคู่กับการบริการวิชาการแก่สังคมและมีการบริหารจัดการที่ดีเป็นที่พึงพอใจแก่ผู้รับบริการ เพื่อให้คนไทยได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดชีวิต ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และก้าวทันสังคมโลก

พันธกิจ

การจัดส่งเสริมและให้บริการการศึกษาเพื่อประชาชนมีสมรรถภาพสูงในด้านการดำเนินชีวิต ควบคู่กับการเติมปัญญาให้สังคม

วัตถุประสงค์หลัก

- 1) เพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีคุณภาพและได้มาตรฐาน
- 2) เพื่อให้บริการทางวิชาการแก่สังคมอย่างทั่วถึง อันนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ก้าวทันโลก

เป้าหมายการให้บริการระดับกระทรวง

- 1) ผลิตรทรัพยากรที่มีคุณภาพและคุณธรรม เพื่อสนับสนุนการพัฒนาตามทิศทางของประเทศ
- 2) เพิ่มการวิจัย และพัฒนานวัตกรรมและด้านศักยภาพบุคลากรเพื่อการแข่งขันของประเทศ

3) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4) จัดให้มีองค์ความรู้แก่ประชาชน ชุมชนและองค์กร เพื่อพัฒนาศักยภาพของประเทศ

ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์การจัดระบบการศึกษาให้คนไทยมีโอกาสได้รับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต

จุดมุ่งหมาย

จัดและส่งเสริมให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่แรกเกิดถึงตลอดชีวิตอย่างทั่วถึง ได้มาตรฐาน ในรูปแบบที่หลากหลาย และมีส่วนร่วมของทุกส่วนของสังคม

มาตรการ

(1) สร้างกลไกการตรวจสอบความบกพร่อง ความสามารถพิเศษของเด็ก และจัดกลุ่มคัดแยกผู้เรียนกลุ่มทั่วไป และกลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษ

(2) จัดสรรค่าใช้จ่ายสำหรับผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ

(3) จัดสรรทรัพยากรตามระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน

(4) สร้างระบบติดตาม ส่งต่อ แก้ไขปัญหาการออกกลางคัน รวมทั้งการเทียบโอนผลการเรียน ประสพการณ์ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

(5) ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาในรูปแบบที่สนองความต้องการของกลุ่มต่างๆ

(6) ให้ความสำคัญกับการจัดระบบแนะแนวการศึกษาต่อ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ

(7) ส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

(8) ส่งเสริมบทบาทครอบครัว ในการเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตรหลาน ตั้งแต่ปฐมวัยให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ

(9) สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาสากลในกระบวนการเรียนรู้

(10) ปรับระบบการคัดเลือกเข้าเรียน เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาต่อแก่ทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง

(11) เพิ่มการผลิตและการพัฒนากำลังคนระดับอุดมศึกษา และอาชีวศึกษาตามความต้องการในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

(12) ส่งเสริมการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี เพิ่มศักยภาพการวิจัยและการพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรม องค์กรความรู้ และพัฒนาขีดความสามารถในการร่วมมือ และการแข่งขันกับต่างประเทศ

(13) ส่งเสริมการบริการวิชาการแก่ ชุมชน สังคม จัดการเรียนรู้ด้วยสหวิทยาการในรูปแบบที่หลากหลาย ให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

2) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพและได้มาตรฐาน

จุดมุ่งหมาย

พัฒนาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรที่เชื่อมโยงกันทุกระดับและทุกประเภทการศึกษา เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เรียนรู้ตลอดชีวิต เชื่อมโยงภูมิปัญญาดั้งเดิมกับวิทยาการสมัยใหม่ อันนำไปสู่การสร้างลักษณะนิสัยของคนเก่งดีมีความสุข

มาตรการ

(1) สนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงหลักสูตร สาระการเรียนรู้ของผู้เรียนตั้งแต่อายุ 0-20 ปี ตลอดจนพัฒนาหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ที่สมดุลระหว่างเรื่องราวในท้องถิ่น ประเทศ และสากล

(2) ขยายผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ถึงครูผู้สอนและผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(3) จัดทำสาระหลักสูตรอาชีวศึกษา ระดับ ปวช. ให้เชื่อมโยงกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสายสามัญ เพื่อให้ผู้จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี และไม่ประสงค์จะศึกษาต่อสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้

(4) สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงภูมิปัญญาดั้งเดิมกับวิทยาการสมัยใหม่ โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพในการคิด การวิเคราะห์ การตัดสินใจ ตลอดจนทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้

(5) เร่งรัดให้มีการทดสอบระดับชาติ เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาของประเทศ

(6) ให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ และได้แลกเปลี่ยนความรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

(7) ให้ความสำคัญกับการจัดระบบแนะแนว การประกันคุณภาพการศึกษา และการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้

(8) สนับสนุนและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ มาใช้เพื่อการเรียนรู้อย่างคุ้มค่า

3) ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเป็นผู้นำทางวิชาการและวิชาชีพที่สนองปรัชญา แนวคิด และเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา

จุดมุ่งหมาย

มุ่งยกระดับคุณภาพการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษารวมทั้งพัฒนาวิชาชีพ ยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการบริหารและวิชาการให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสังคม

มาตรการ

(1) ส่งเสริมการผลิตครูแนวใหม่ ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ เน้นสาขาวิชาชีพและปริมาณที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้

(2) เร่งพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

(3) พัฒนาศูนย์ความเป็นเลิศทางครุศาสตร์ ให้เป็นองค์กรประสานมือร่วมกับภาคเอกชนในการผลิต พัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

(4) พัฒนาระบบหลักเกณฑ์ วิธีการบริหารงานบุคคลให้บุคลากรมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

(5) กำหนดระบบเงินเดือน ค่าตอบแทน สิทธิประโยชน์เกี่ยวกับของข้าราชการครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความสัมพันธ์กับลักษณะงานและมีความเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง

(6) แก้ไขปัญหาขาดแคลนครู และคณาจารย์ในสถานศึกษาด้วยการปรับปรุงระเบียบสัญญาจ้าง ระยะเวลาการจ้าง ค่าตอบแทนการจ้าง และสวัสดิการที่เหมาะสมกับปริมาณงานและความรับผิดชอบ

(7) ปรับปรุงโครงสร้างระบบบริหารจัดการ และพัฒนาบุคลากรขององค์กรวิชาชีพ ดูแลการประกอบวิชาชีพให้เป็นไปตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ

4) ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการมีผลสำเร็จเป็นผลดีต่อผู้รับบริการ

จุดมุ่งหมาย

มุ่งปรับเปลี่ยนระบบบริหารการจัดการที่เสริมสร้างให้กระทรวงศึกษาธิการ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีการบริการจัดการที่ดี เน้นการกระจายอำนาจ

มาตรการ

- (1) เพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรในการกำหนดนโยบาย แผน มาตรฐาน การศึกษา สนับสนุนทรัพยากร ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล
- (2) สร้างกลไกเพื่อให้องค์กรและสถานศึกษามีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการในรูปองค์คณะบุคคล และบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
- (3) สนับสนุนให้องค์กรและสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีระบบ การบริหารจัดการที่ดี เน้นการมีส่วนร่วม โปร่งใส ตรวจสอบได้
- (4) สนับสนุนการศึกษาค่าใช้จ่ายรายหัว และค่าใช้จ่ายสมทบเพิ่มเติมจาก ค่าใช้จ่ายปกติที่รัฐบาลต้องจัดให้กับผู้เรียนและสถานศึกษาในอัตราที่เหมาะสม เพื่อให้ได้คุณภาพ และมาตรฐานในการจัดการศึกษา
- (5) สร้างกลไกระดมทรัพยากรและมีส่วนร่วมจากทุกส่วนของสังคม
- (6) ให้การช่วยเหลือเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานรองรับ การกระจายอำนาจได้
- (7) สนับสนุนเครือข่ายการจัดการศึกษาให้เข้มแข็ง
- (8) สนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ เพื่อการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2547-2549) (2546, หน้า 27-32)

2.2 ความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา

ความเปลี่ยนแปลงของสังคมผลกระทบต่อการศึกษาที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนา อาชีวศึกษาระยะที่ 8 (2540-2544) คือ สภาพความตกต่ำของเศรษฐกิจของประเทศจากภาวะ เศรษฐกิจในปี 2540 ที่ผ่านมา เนื่องจากเป็นระยะเวลาที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ดำเนินโครงการจัดตั้งสถานศึกษาใหม่ขึ้นในเขตพื้นที่ชนบทเพื่อเร่งขยายโอกาสทางการศึกษา ตามนโยบายของรัฐบาลขณะนั้น เมื่อประเทศไทยประสบกับปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ งบประมาณสนับสนุนสถานศึกษาเปิดใหม่ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้และส่งผลกระทบต่อคุณภาพ อาชีวศึกษาอย่างเห็นได้ชัดและสืบเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำนั้น รัฐบาลได้มีมาตรการ

ในการปรับขนาดกำลังคนภาครัฐ โดยไม่เพิ่มอัตราใหม่และยุบอัตราเกษียณ จึงยังส่งผลกระทบต่ออย่างมากต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษาใหม่เหล่านี้ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จึงต้องปรับการบริหารจัดการภายใน เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อให้เกิดคุณภาพมาตรฐานการศึกษาที่ใกล้เคียงกันในทุกสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2547-2549) (2546, หน้า 32-32))

2.3 สภาพการจัดการอาชีวศึกษาในปัจจุบัน

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อผลิตกำลังคนในระดับกึ่งฝีมือ ช่างฝีมือและช่างเทคนิค และนักเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสนองความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งการประกอบอาชีพอิสระ โดยจัดการศึกษาและฝึกอบรมใน ประเภทวิชาที่เปิดสอน 9 ประเภท วิชาหลัก คือ ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ศิลปกรรม คหกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรมท่องเที่ยว เกษตรกรรม ประมง อุตสาหกรรมสิ่งทอ และประเภทวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเปิดสอนประเภทวิชาต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นในหลักสูตรต่อไปนี้

- 1) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
- 2) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง (ปวส.)
- 3) หลักสูตรประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.)
- 4) หลักสูตรปริญญาตรีสายปฏิบัติการ/สายเทคโนโลยี เป็น โครงการนำร่อง

เปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรีทวิภาคี โดยความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน 6 กลุ่มอาชีพกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งจะดำเนินการเปิดสอนใน 6 สาขาวิชาชีพ คือ

- (1) สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ
- (2) สาขาวิชาการค้าปลีก
- (3) สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและธุรกิจท่องเที่ยว
- (4) สาขาวิชาเมคคาทรอนิกส์
- (5) สาขาวิชาเทคโนโลยีโทรคมนาคม
- (6) สาขาวิชาอัญมณี

5) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (พิเศษ) ตามโครงการอาชีวศึกษาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในชนบท (อศ.กช.)

6) หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อสนับสนุนนโยบายการศึกษาตามอัยาศัยและการศึกษาตลอดชีวิต โดยจัดฝึกอบรมในหลักสูตรต่างๆ ดังนี้

- (1) หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น 225 ชั่วโมง
- (2) หลักสูตรวิชาชีพหลากหลาย
- (3) หลักสูตรเสริมวิชาชีพมัธยม
- (4) หลักสูตรเกษตรกรรมระยะสั้น
- (5) หลักสูตรเกษตรกรรมเคลื่อนที่

โดยการจัดการอาชีวศึกษาในหลักสูตรต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ทั้งระบบปกติ ระบบทวิภาคี และระบบสะสม/เทียบโอนหน่วยกิต มีผลการดำเนินงานโดยสรุป ดังนี้

1) ผลการดำเนินงานในช่วงแผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)

(1) จำนวนนักเรียน/นักศึกษา

ในช่วงแผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ในภาพรวมกรมอาชีวศึกษามีการรับนักเรียน นักศึกษา เป็นจำนวนทั้งสิ้น 2,864,843 คน จำแนกเป็นระดับ ปวช. 2,035,502 คน ระดับ ปวส. 818,305 คน ระดับ ปวท. 1,292 คน และระดับ ปทส. 6,945 คน ทั้งนี้จำนวนนักเรียนนักศึกษาดูแลทั้งหมดต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด

(2) จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา

จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาดูแลแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) มีจำนวนทั้งสิ้น 778,660 คน โดยมีผู้สำเร็จการศึกษาในระดับ ปวช. ทั้งสิ้น 471,823 คน ผู้สำเร็จระดับ ปวส. 303,188 คน ระดับ ปวท. 912 คน และระดับ ปทส. 2,737 คน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายตลอดแผนแล้ว พบว่ามีผู้สำเร็จการศึกษาดำเนินการต่ำกว่าเป้าหมาย 167,070 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.67 (ภาคผนวกตาราง 6)

(3) จำนวนครู-อาจารย์

ในช่วงแผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) จำนวนครู-อาจารย์ มีจำนวนค่อนข้างคงที่ตลอด 5 ปีของแผน คือ ประมาณ 18,000 คน ซึ่งเมื่อพิจารณาวุฒิการศึกษาของครู-อาจารย์เหล่านี้ในภาพรวม พบว่า ในช่วงปี 5 ปี ที่ผ่านมา ครู-อาจารย์ ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี และต่ำกว่าปริญญาตรีมีจำนวนลดน้อยลงลงขณะเดียวกันก็มีครู- อาจารย์ที่มีวุฒิปริญญาโท และปริญญาเอกเพิ่มมากขึ้น โดยวุฒิปริญญาโทเพิ่มขึ้นจาก 1,820 คน เป็น 3,329 คน และครู- อาจารย์ที่มีวุฒิปริญญาในระดับต่ำกว่าวุฒิปริญญาตรีลดลงจาก 2,633 คน เหลือ 743 คน ในปีการศึกษา 2544

(4) ด้านการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการศึกษาวิชาชีพ ในช่วงแผนพัฒนาอาชีพศึกษาระยะที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) เป็นการบริหารงานในรูปแบบของหน่วยงานระดับกรม โดยมีกองต่างๆ ที่สนับสนุนการบริหารทั่วไปดังนี้

- ก. สำนักงานเลขาธิการกรม
- ข. กองคลัง
- ค. กองแผนงาน
- ง. กองการเจ้าหน้าที่
- จ. กองบริการเครื่องจักรกล
- ฉ. สถาบันพัฒนาครูอาชีพศึกษา
- ช. กองวิทยาลัยเทคนิค
- ซ. กองวิทยาลัยอาชีวศึกษา
- ฅ. กองวิทยาลัยเกษตรกรรม 1
- ญ. หน่วยศึกษานิเทศก์
- ฎ. กองออกแบบและก่อสร้าง

และมีหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเป็นการภายในอีก 7 หน่วยงาน คือ

- ก. สำนักงานกิจการพิเศษ
- ข. สำนักผู้ตรวจราชการกรม
- ค. สำนักงานโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
- ง. หน่วยตรวจสอบภายใน

เพื่ออาชีพ

- จ. สำนักงานคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาการศึกษา

แห่งญี่ปุ่น

- ฉ. สำนักงานโครงการเงินกู้กองทุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจโพ้นทะเล

- ช. กองการศึกษาอาชีพ

สำหรับการประสานงานระหว่างสถานศึกษากับกรมจะมีการบริหารจัดการสถานศึกษาตามประเภทของสถานศึกษา โดยกองวิทยาลัยเทคนิคจะรับผิดชอบสถานศึกษาประเภทวิทยาลัยเทคนิค และวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการต่อเรือ กองวิทยาลัยอาชีวศึกษาจะรับผิดชอบสถานศึกษาประเภทวิทยาลัยอาชีวศึกษาวิทยาลัยศิลปหัตถกรรม และวิทยาลัยบริหารธุรกิจและการท่องเที่ยวของวิทยาลัยเกษตรกรรมจะรับผิดชอบวิทยาลัยเกษตร และ

เทคโนโลยี และวิทยาลัยประมง และกองการศึกษาอาชีพจะรับผิดชอบวิทยาลัยการอาชีพ และวิทยาลัยสารพัดช่าง

2) ผลการดำเนินงานในปัจจุบัน

(1) จำนวนนักเรียนนักศึกษา

ในปัจจุบันปีการศึกษา 2545 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีนักเรียนนักศึกษา ในสังกัดทั้งสิ้น 596,709 คน โดยจำแนกเป็นนักเรียนนักศึกษาในแต่ละระดับ ดังนี้

ระดับ ปวช. จำนวน 406,067 คน คิดเป็นร้อยละ 68.0

ระดับ ปวส. จำนวน 186,097 คน คิดเป็นร้อยละ 31.7

ระดับ ปทส. จำนวน 1,545 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

ซึ่งส่วนใหญ่ร้อยละ 53 เป็นนักเรียนนักศึกษาในประเภทวิชา อุตสาหกรรม ในสาขาวิชาช่างยนต์ ช่างไฟฟ้ากำลัง ช่างอิเล็กทรอนิกส์ และช่างกลโรงงาน ซึ่งจำนวนนักเรียนนักศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น สามารถจำแนกตามระบบของการจัดการอาชีวศึกษา ได้ดังนี้

ระบบปกติ 535,510 คน คิดเป็นร้อยละ 89.7

ระบบทวิภาคี 37,708 คน คิดเป็นร้อยละ 6.3

ระบบสะสม/เทียบโอน 23,891 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0

สำหรับการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้นมีผลการดำเนินงาน ในปีการศึกษา 2546 (ภาคเรียนที่ 1) 100,356 คน

(2) จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา

ผู้สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2544 มีทั้งสิ้น 162,638 คน จำแนกเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ปวช. 85,609 คน คิดเป็นร้อยละ 52.6 ระดับ ปวส. มีจำนวน 76,865 คน คิดเป็นร้อยละ 47.3 และระดับ ปทส. จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 0.1 โดยร้อยละ 47 เป็นผู้สำเร็จการศึกษาด้านช่างอุตสาหกรรม และร้อยละ 40 เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในด้านพาณิชยกรรม

(3) จำนวนครู - อาจารย์

ปัจจุบันจำนวนครู-อาจารย์ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีทั้งสิ้น 17,679 คน โดยมี ครู-อาจารย์ในสาขาวิชาสามัญและช่างอุตสาหกรรม อยู่มากที่สุด และในจำนวนใกล้เคียงกัน คือ 5,887 คน และ 5,876 คน โดยครู-อาจารย์ส่วนใหญ่ ยังเป็นกลุ่มที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 77 รองลงมาเป็นวุฒิปริญญาโท ร้อยละ 19 วุฒิปริญญาเอกมีอยู่จำนวน 59 คน และที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีอีก 571 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0

นอกจากข้าราชการครูดังกล่าวข้างต้นแล้ว สำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษาได้จัดจ้างครูจ้างสอนทั้งรายชั่วโมง รายวัน รายเดือน และครูจ้างสอนประจำอีก รวมทั้งสิ้น 9,412 คน คิดเป็นสัดส่วนครูต่อนักเรียน เท่ากับ 1 : 22 หากไม่นำครูจ้างมาสอน มาคิดสัดส่วนด้วยสัดส่วนครูต่อนักเรียน 1 : 34

(4) ด้านการบริหารจัดการ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีหน่วยงาน เพื่อการบริหาร จัดการตามที่กำหนดในกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ซึ่งได้แบ่งส่วนราชการของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ไว้ดังนี้

- ก. สำนักอำนวยการ
- ข. สำนักความร่วมมือ
- ค. สำนักติดตามและประเมินผลการอาชีวศึกษา
- ง. สำนักนโยบายและแผนอาชีวศึกษา
- จ. สำนักพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรอาชีวศึกษา
- ฉ. สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษา
- ช. สำนักวิจัยและพัฒนาการอาชีวศึกษา

และหน่วยงานที่ตั้งขึ้นเป็นการภายใน 1 หน่วยงาน และ 1 กลุ่ม คือ หน่วยตรวจสอบภายใน และกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ดำเนินการนำร่องการบริหาร สถานศึกษา ในรูปแบบสถาบันการอาชีวศึกษา โดยการรวมกลุ่มสถานศึกษาในสังกัดทั้งหมด 412 แห่ง แบ่งเป็น 28 กลุ่ม 28 สถาบัน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2546)

การบริหารจัดการของสถาบันการอาชีวศึกษา ดำเนินการโดย คณะกรรมการ 2 คณะ คือ คณะกรรมการสภาสถาบัน และคณะกรรมการบริหารสถาบัน ซึ่งจัดกลุ่มบริหารจัดการรูปสถาบันการอาชีวศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- ก. ผนึกกำลังสร้างความเข้มแข็งให้การอาชีวศึกษา
- ข. สร้างคุณภาพมาตรฐานให้สอดคล้องกับมาตรฐานความต้องการ กำลังคน
- ค. เพื่อการระดมทรัพยากรผลิตกำลังคนในสาขาวิชาใหม่ ที่เป็น ที่ต้องการของพื้นที่
- ง. เพื่อสร้างระบบบริหารจัดการที่เข้มแข็ง

จ. เพื่อขยายการบริหารอาชีวศึกษาให้ครอบคลุมศาสตร์ที่จำเป็นในการพัฒนาอาชีพ

ฉ. เพื่อปรับการลงทุนด้านอาชีวศึกษาจากผลตอบแทนที่มีมูลค่าน้อยกว่าไปสู่ผลตอบแทนที่มีมูลค่ามากกว่า

โดยสถาบันการอาชีวศึกษาทั้ง 28 แห่งนี้ เป็นหน่วยงานที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนดขึ้นให้เป็นหน่วยงานรับรองการมอบอำนาจและกระจายอำนาจจากส่วนกลาง ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติทั้งสองฉบับ ที่มุ่งให้มีการกระจายอำนาจจากหน่วยงานส่วนกลางไปสู่หน่วยปฏิบัติในท้องถิ่น จะเห็นได้จากผลการดำเนินงานที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการบริหารจัดการ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้พัฒนาการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพเป็นไปตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาอาชีวศึกษา ได้มีการขยายและกระจายโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพทั้งในระดับล่างและในระดับสูง มีการขยายการจัดการศึกษาไปในระดับอำเภอเพื่อสนองนโยบายความเสมอภาคเท่าเทียมในการได้รับการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โดยการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี การจัดการศึกษาสำหรับผู้ยากจนรวมถึงผู้พิการและด้อยโอกาสมีการฝึกอาชีพให้ยึดหยุ่นหลากหลาย สร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อสนองความต้องการกำลังคน โดยประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนในการจัดอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิภาพทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในสภาพปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2547-2549) (2546, หน้า 36-47))

2.4 วิเคราะห์สภาพการจัดการอาชีวศึกษา

การวิเคราะห์สภาพจุดแข็ง จุดอ่อน ข้อจำกัด และปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการอาชีวศึกษา เป็นการพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมและตัวแปรต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ซึ่งสามารถสรุปตามลำดับความสำคัญ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ได้ดังนี้

2.4.1 จุดแข็ง

1) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานหลักที่สำคัญของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย และพัฒนามาตรฐานและหลักสูตรการอาชีวศึกษาทุกระดับ ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ สามารถผลิตกำลังคนด้านวิชาชีพได้อย่างหลายในสาขาอาชีพต่างๆ ตลอดจนสนองตอบ

ความต้องการกำลังคนให้ตลาดแรงงานได้อย่างทั่วถึง และนำความรู้ไปประกอบอาชีพอิสระได้อย่างกว้างขวาง

2) สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากระจายอยู่ทุกจังหวัดทั่วประเทศ ทั้งในเขตเมือง และนอกเขตเมือง จัดหลักสูตรการเรียนการสอนทั้งในนอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการในภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และบริการ หลักสูตรมีความยืดหยุ่นหลากหลาย มีทั้งหลักสูตรระยะสั้น ปวช. ปวส. และปริญญาตรี และให้ความสำคัญกับหลักสูตรระยะสั้นสำหรับเยาวชนและประชาชนทั่วไป และเปิดโอกาสให้มีการสะสมและเทียบโอนเพื่อรับประกาศนียบัตรการศึกษาวิชาชีพในระบบได้

3) มีสำนักพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรการอาชีวศึกษา ซึ่งรับผิดชอบในการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร ครู – อาจารย์ ด้านวิชาชีพ พัฒนาสื่อ และเทคโนโลยี การศึกษาผลิตและบริการเครื่องจักรกลและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของครูและบุคลากรทางการอาชีวศึกษา

4) สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาสามารถทำกิจการการค้าเพื่อหารายได้ควบคู่กับการฝึกทักษะนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์

5) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดำเนินการความร่วมมือกับภาคเอกชนและสถานประกอบการอย่างต่อเนื่อง ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรวิชาชีพและผู้ประกอบการ ทั้งด้านความรู้ บุคลากรและทรัพยากรต่างๆ รวมทั้งร่วมกำหนดหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสถานประกอบการ

6) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้กระจายอำนาจ/มอบอำนาจ ให้สถาบันการอาชีวศึกษา 28 แห่ง โดยมอบอำนาจด้านการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานวิชาการ และการบริหารบุคคล ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และแก้ปัญหาได้อย่างทันท่วงที

2.4.2 จุดอ่อน

1) การขยายจำนวนสถานศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (2534-2545) และต้นแผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ 8 (2540) เป็นไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการบริหารจัดการ การศึกษา การสนับสนุนงบประมาณด้านครุภัณฑ์ สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนบุคลากรไม่สามารถดำเนินการได้สอดคล้องกันได้ เป็นผลให้สถานศึกษาตั้งใหม่ไม่สามารถพัฒนาได้ตามมาตรฐาน

2) ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากต้องรับภาระงานสอนและต้องทำหน้าที่ด้านการสนับสนุนการสอนด้วย นอกจากนี้ ในด้านปริมาณยังพบว่า ขาดแคลนครูในบางสาขาวิชาและเกินในบางสาขาวิชา

2.4.3 ปัจจัยที่เอื้ออำนวย

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

มาตรา 43 กำหนดสิทธิของประชาชนในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี ซึ่งรัฐต้องจัดให้ทั่วถึง มีคุณภาพไม่เก็บค่าใช้จ่า โดยสิทธิดังกล่าวครอบคลุม การศึกษาระดับมัธยมตอนปลายทั้งสายสามัญ และสายอาชีพเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชน และประชาชนทั่วไป มีสิทธิได้รับการศึกษาอบรมด้านวิชาชีพเพิ่มมากขึ้น

2) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

มาตรา 20 กำหนดให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาการอาชีวศึกษา จะส่งผล ให้มีการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการอาชีวศึกษาอย่างจริงจังเป็นรูปธรรม และความร่วมมือ ประสานงานระหว่างหน่วยงานและสถานประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาจะเป็นอย่างเป็น ระบบและกว้างขวางมากขึ้น รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นๆ ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542

3) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

มาตรา 32 การจัดระเบียบการบริหารราชการในกระทรวงให้มีองค์กรหลัก ที่เป็นคณะบุคคล หรือคณะกรรมการจำนวนสี่องค์กร ได้แก่ สภาการศึกษา คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา และคณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อให้ ความเห็นหรือคำแนะนำแก่รัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรี และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย กำหนด

มาตรา 34 กำหนดให้คณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบายแผนพัฒนามาตรฐานและหลักสูตรการอาชีวศึกษาทุกระดับ ให้สอดคล้องกับความต้องการ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาชาติ ส่งเสริมประสานงาน การจัดการการอาชีวศึกษาของรัฐและเอกชน สนับสนุนทรัพยากรติดตาม ตรวจสอบ และ ประเมินผลการจัดการอาชีวศึกษา โดยคำนึงถึงคุณภาพและความเป็นเลิศทางวิชาชีพ

4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

ยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ข้อที่ 2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคม ซึ่งให้ ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง โดยปฏิรูปการศึกษา

และกระบวนการเรียนรู้ ยกระดับฝีมือของคนไทยให้ได้มาตรฐาน และสอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถคิดเป็น ทำเป็น รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ

5) การร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ.

ซึ่งจะประกาศใช้เป็นกฎหมาย เพื่อกำหนดมาตรการต่างๆ ในการสานเจตนารมณ์ ให้การอาชีวศึกษาได้บูรณาการไปสู่กรอบแนวคิดภายใต้กรอบกฎหมายดังกล่าว คือความหวังสูงสุดที่จะช่วยผลักดันการอาชีวศึกษา มีบทบาทชัดเจนมากขึ้นบนเวทีในระดับประเทศและระดับนานาชาติ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในยุทธศาสตร์ด้านกำลังคน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทุกองค์กรด้านอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและท้าทายอย่างยิ่งต่อการสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

6) องค์กรภาคเอกชน องค์กรวิชาชีพ และสถานประกอบการ เพิ่มความสนใจและตระหนักถึงบทบาทสำคัญในการให้ความร่วมมือ ร่วมผนึกกำลังและสนับสนุนสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในการพัฒนาการผลิตกำลังคนระดับกลางให้ได้คุณภาพมาตรฐาน

7) การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี รวมทั้งการเชื่อมต่อกันอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างเครือข่าย การสื่อสาร และโทรคมนาคม ส่งผลให้การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างนานาชาติ มีความเข้มข้นมากขึ้นอย่างทวี รัฐบาลมีนโยบายขับเคลื่อนประเทศไทย ไปสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของการแข่งขันในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเตรียมความพร้อมเพื่อผลิตกำลังคนที่มีทักษะฝีมือให้เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันประเทศไปสู่การบรรลุเป้าหมายได้

8) ผู้สำเร็จการศึกษาด้านวิชาชีพ ทั้งผู้สำเร็จใหม่และผู้อยู่ในตลาดแรงงาน มีความสนใจในการศึกษาต่อด้านวิชาชีพที่ต่อเนื่องจนถึงระดับปริญญา

9) การจัดการศึกษาสายอาชีวศึกษา ที่สำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษา รับผิดชอบดำเนินการเป็นบริการของภาครัฐเพื่อดำเนินกิจกรรมขั้นพื้นฐานเหล่านั้นในการบริการแก่สังคม

10) เป็นองค์กรได้รับความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน และความร่วมมือจากต่างประเทศในการบริหารและจัดการศึกษาวิชาชีพ พร้อมทั้งได้รับความไว้วางใจให้ฝึกอบรมและพัฒนาข้าราชการด้านการอาชีวศึกษาของประเทศเพื่อนบ้านอย่างต่อเนื่อง

2.4.4 ข้อจำกัด

1) มีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจัดอาชีวศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพ ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อน สิ้นเปลือง ขาดการประสานงาน และบางครั้งไม่สอดคล้องกับความต้องการ ขาดเอกภาพเชิงนโยบาย เนื่องจากขาดองค์กรกลางระดับชาติ กำหนดนโยบายเป้าหมาย ตลอดจน การกำหนดและควบคุมมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพ

2) การร่วมมือและการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษายังไม่เป็นระบบ ส่วนใหญ่นั้นจะเป็นลักษณะเฉพาะกิจ สถานประกอบการยังให้ความร่วมมือไม่เต็มที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่สถานศึกษาตั้งอยู่ มีสถานประกอบการน้อย ทำให้เกิดปัญหาในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และความร่วมมือ ด้านอื่นๆ

3) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ยังให้ความสำคัญด้านการวิจัย และพัฒนาไม่เท่าที่ควร เห็นได้จากงบประมาณที่ได้รับในแต่ละปีที่ผ่านมามีส่วนที่ต่ำมาก ทำให้ ไม่สามารถนำองค์ความรู้ใหม่ๆ มาสร้างนวัตกรรม เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนที่ทันสมัย ตลอดจนสร้างงานและอาชีพใหม่ๆ ที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความจริงก้าวน้ำ ทางเทคโนโลยี

4) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาชีพในภาค อุตสาหกรรมและบริการเป็นไปอย่างรวดเร็วมีผลในทางลบ เพราะส่งผลกระทบต่อความต้องการ กำลังคน องค์ความรู้ทักษะ ตลอดจนครุภัณฑ์ในการจัดการศึกษาระบบการศึกษาไม่สามารถ ปรับเปลี่ยนได้ทัน

สรุปการวิเคราะห์สภาพการจัดการอาชีวศึกษาในปัจจุบัน

จุดแข็ง

- (1) เป็นหน่วยงานหลักในการผลิตกำลังคนด้านวิชาชีพ
- (2) มีสถานศึกษากระจายอยู่ทั่วประเทศ (ทั้งในเขตเมือง และนอกเมือง)
- (3) มีหน่วยงานเฉพาะที่ทำหน้าที่พัฒนาบุคลากร ครู-อาจารย์ สื่อการสอน

เทคโนโลยีการศึกษา

- (4) มีความร่วมมือกับภาคเอกชน
- (5) มีการกระจายอำนาจสู่ภูมิภาคแก้ปัญหาได้ทันทั่วถึง

จุดอ่อน

- (1) มีการขยายตัวของสถานศึกษาอย่างรวดเร็ว
- (2) ขาดแคลนบุคลากร ครู – อาจารย์

ปัจจัยเอื้ออำนวย

- (1) กฎหมายส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น
- (2) กฎหมายกำหนดให้มีบทบาทชัดเจนในระดับประเทศและนานาชาติ
- (3) ภาคเอกชนตระหนักและตื่นตัวในการมีส่วนร่วมในการผลิตกำลังคน

ข้อจำกัด

- (9) ขาดเอกภาพเชิงนโยบาย และขาดการควบคุมมาตรฐาน
- (10) ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ยังไม่เป็นระบบ
- (11) ให้ความสำคัญการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้น้อย

(สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2547-2549) (2546, หน้า 48-54))

2.5 ยุทธศาสตร์การพัฒนาอาชีวศึกษา

เป็นการนำเสนอขอบเขตของแผนยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และกรอบการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในแต่ละยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นผลจากการวิเคราะห์สถานการณ์ และสภาวะแวดล้อมด้านการจัดการศึกษาวิชาชีพทั้งภายในและภายนอก (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2546) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.5.1 ขอบเขตของแผนยุทธศาสตร์

ช่วงเวลาในการทำแผนยุทธศาสตร์การอาชีวศึกษานี้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และอยู่ระหว่างพิจารณา (ร่าง) พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. ของคณะรัฐมนตรี การดำเนินการในการวางแผนจึงต้องใช้แนวโน้มและทิศทางของแนวทางการปฏิรูปการศึกษาประกอบกับผลประโยชน์ที่จะเกิดกับประชาชนและประเทศชาติเป็นประเด็นสำคัญในการทำงาน เพื่อให้ได้มา ซึ่งแผนยุทธศาสตร์การอาชีวศึกษาอันจะนำมาใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับการอาชีวศึกษาของประเทศต่อไป

แผนยุทธศาสตร์ฯ นี้ ประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ ดังนี้ คือ

1) การปฏิรูปการอาชีวศึกษา ซึ่งได้ครอบคลุมการปฏิรูปการบริหารจัดการการอาชีวศึกษา ให้มีความชำนาญ เชี่ยวชาญในวิชาชีพ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสามารถตอบสนองความต้องการกำลังคนในการพัฒนาประเทศ และการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ให้สอดคล้องกับระบบมาตรฐานวิชาชีพและการประกันคุณภาพ

2) การเพิ่มปัญญาให้สังคม ปฏิรูประบบการอาชีวศึกษาให้เป็นการศึกษาแบบต่อเนื่อง มีการพัฒนากำลังคนอย่างกว้างขวางไม่มีข้อจำกัด ครอบคลุมประชากรทุกเพศ

ทุกวัย ทุกระดับ เป็นระบบเปิด สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีพ มีความเชื่อมโยงระหว่างโลกของการทำงานกับโลกของการศึกษา รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งต่อชุมชนที่เป็นเศรษฐกิจรากหญ้าของประเทศ โดยส่งเสริมพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีนวัตกรรมทางอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตและบริการของชุมชน

2.5.2 วิสัยทัศน์

สำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเป็นองค์กรที่มุ่งมั่นในการบริหารการจัดการอาชีวศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ให้เกิดความแข็งแกร่งในทุกสาขาวิชา เพื่อสร้างคุณภาพกำลังคน ตั้งแต่ระดับกึ่งฝีมือ เทคนิคและเทคโนโลยี ให้มีคุณภาพมาตรฐานสากล สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ความต้องการของตลาดแรงงาน และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี

2.5.3 พันธกิจ

13) ผลิตและพัฒนาากำลังคนด้านอาชีวศึกษา ตั้งแต่ระดับกึ่งฝีมือ ฝีมือ เทคนิค และเทคโนโลยีให้มีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญในวิชาชีพได้ มาตรฐานและมีคุณภาพ ตรงตามความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และสามารถแข่งขันในระดับสากลได้

14) จัดฝึกอบรมอาชีพให้กับประชาชนเสมอภาคและทั่วถึง เพิ่มโอกาสการเรียนรู้ และฝึกอบรมวิชาชีพของทุกคน ตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต ให้มีความต่อเนื่องหลากหลาย สามารถตอบสนองผู้เรียนได้ทุกคน

15) ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน เติบโตปัญญาให้สังคม ส่งเสริม พัฒนา ต่อยอด นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางอาชีพ ให้ความสำคัญในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ แสวงหาความร่วมมือทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้วิชาชีพให้กว้างขวาง และหลากหลายรูปแบบ

2.5.4 วัตถุประสงค์

1) เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้เป็นกำลังคน ที่มีความรู้และทักษะในการทำงาน ประกอบอาชีพโดยสุจริตมีความรู้คู่คุณธรรม สร้างและใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข

2) เพื่อจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาให้เข้าถึงเยาวชน และประชาชนอย่างทั่วถึง มีความเท่าเทียมและมีคุณภาพ เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคนไทยและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ สังคมคุณธรรม สังคมสมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกัน

3) เพื่อพัฒนาการบริหารการจัดการอาชีวศึกษาให้เป็นเอกภาพ เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ในรูปแบบคณะกรรมการการอาชีวศึกษาระดับชาติ และการรวมกลุ่มของสถานศึกษาในรูปแบบสถาบันการอาชีวศึกษา เพื่อบริหารและจัดการโดยคณะกรรมการที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน มีประสิทธิภาพ มีความเสมอภาค โปร่งใส เป็นธรรม

2.5.5 เป้าหมาย

1) นักเรียน นักศึกษา ได้รับการเรียนรู้ทั้งความรู้ด้านวิชาการและทักษะวิชาชีพ เพื่อให้สามารถทำงานในสถานประกอบการและประกอบอาชีพอิสระได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการหล่อหลอมให้เป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถปฏิเสธอบายมุขและยาเสพติด ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มีความคิดเป็นวิทยาศาสตร์ สามารถแสวงหาและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม รู้จักประกอบสัมมาอาชีพ

2) คนไทยทุกคนมีโอกาสได้เรียนรู้ และฝึกอบรมทักษะอาชีพได้ตลอดชีวิต ตามความต้องการของผู้เรียน จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดสังคมแห่งภูมิปัญญา มีการประยุกต์ความรู้กับภูมิปัญญาดั้งเดิม เกิดเป็นนวัตกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ โดยใช้แนวทางการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

3) มีการบริหารจัดการในทุกระดับ ด้วยรูปแบบคณะกรรมการรวมทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน โปร่งใส เป็นธรรม ลดขั้นตอนการทำงาน กระจายอำนาจให้หน่วยงานปฏิบัติ เอื้อต่อการมีส่วนร่วม มุ่งประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถจัดการศึกษาได้อย่างต่อเนื่องเชื่อมโยงจนถึงระดับปริญญา สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพมาตรฐาน

4) สถานศึกษาทุกแห่งมีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา อย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และได้รับการพัฒนาให้เกิดความพร้อมสำหรับการประเมินคุณภาพ

5) ครู อาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการอาชีวศึกษา ได้รับการพัฒนาให้มีใบประกอบวิชาชีพ และมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน การจัดการเรียนการสอน การบริหารหลักสูตร จัดสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการฝึกทักษะวิชาชีพ

6) มีการใช้สื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยี และเครือข่ายสารสนเทศที่มีคุณภาพเพียงพอ สามารถสนับสนุนการจัดการสอนและการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7) มีกิจกรรมการเรียนรู้และสาระด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย ได้รับความสำคัญให้บูรณาการอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ทุกหน่วยการเรียนรู้

2.5.6 ยุทธศาสตร์

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนาการอาชีวศึกษา อย่างเป็นรูปธรรมภายใต้เงื่อนไขที่เป็นจุดอ่อน จุดแข็ง ปัจจัยเอื้ออำนวย และข้อจำกัดของการพัฒนา แผนฉบับนี้ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ หลัก 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

- ยุทธศาสตร์ 1 ปฏิรูประบบการอาชีวศึกษา
- ยุทธศาสตร์ 2 ปฏิรูประบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษา
- ยุทธศาสตร์ 3 ปฏิรูประบบการบริหารทรัพยากร
- ยุทธศาสตร์ 4 ปฏิรูประบบบุคลากรอาชีวศึกษาทุกระดับ
- ยุทธศาสตร์ 5 ปฏิรูปการเรียนรู้
- ยุทธศาสตร์ 6 เต็มปัญญาให้สังคม

ยุทธศาสตร์ 1 พัฒนาระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีความเชี่ยวชาญในทักษะ ทางอาชีพและทักษะชีวิต มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของสากล

1) เป้าหมาย

(1) ผู้สำเร็จการศึกษาวชิชีพมีความรู้ด้านเทคโนโลยี และการบริหารจัดการ ในระดับสากล มีคุณธรรมจริยธรรมในการทำงานและการดำรงชีวิต

(2) มีหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรให้สนองความต้องการของตลาดแรงงาน และท้องถิ่น ตลอดจนให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของประเทศ โดยแต่ละสถาบัน การอาชีวศึกษามีการศึกษาประกอบการอาชีพในพื้นที่ จนมีความเป็นเลิศทางวิชาการของวิชาชีพ นั้นๆ

(3) มีการเพิ่มการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาชีพ มุ่งการประยุกต์ใช้ ประโยชน์จากเทคโนโลยีใหม่ๆ ในบริบทของสังคมไทยมากขึ้น

2) กรอบการดำเนินการตามยุทธศาสตร์

กลยุทธ์ 1 พัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นเพื่อตอบสนอง ความต้องการกำลังคน

(1) มีการศึกษาข้อมูลความต้องการกำลังคนเพื่อนำไปใช้ในการปรับแผน การผลิตกำลังคนให้เป็นไปตามความต้องการ

(2) ส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาชีพใหม่ๆ ที่เป็น ความต้องการของตลาดแรงงาน และเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

(3) ส่งเสริมให้สถานประกอบการในพื้นที่มีส่วนร่วมกำหนดหลักสูตรของสถานศึกษา มีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการเรียนการสอนในแต่ละสาขาวิชา โดยให้มีการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นมาตรฐาน และมีความเป็นสากล

(4) จัดให้ทุกสถาบันการอาชีวศึกษากำหนดความเชี่ยวชาญ และความ เป็นเลิศในวิชาชีพ โดยพิจารณาจากศักยภาพพื้นฐานในแต่ละภูมิภาค

(5) ส่งเสริมให้สถานศึกษาที่มีศักยภาพได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เพื่อสามารถจัดการศึกษาจนถึงระดับปริญญา โดยพิจารณาสาขาวิชาให้สอดคล้องตามความต้องการของตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระ

กลยุทธ์ 2 เร่งรัดส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านวิชาชีพ

(1) จัดให้มีการวิจัยตลาดแรงงานและอาชีพ เพื่อสนับสนุนการพัฒนา นโยบายแผนงานการผลิตกำลังคนด้านอาชีวศึกษา

(2) สนับสนุนให้สถานศึกษามีการวิจัยเพื่อพัฒนา นวัตกรรมและเทคโนโลยี โดยส่งเสริม ครู อาจารย์ และนักศึกษาในสถานศึกษาให้มีการคิดค้น สร้างสิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่สามารถนำมาใช้ในกระบวนการผลิต บริการ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

(3) จัดหาทุนให้แก่โครงการวิจัยประยุกต์ที่สร้างนวัตกรรม และเทคโนโลยี ใหม่ โดยเฉพาะการวิจัยที่นำเอาข้อได้เปรียบทางทรัพยากรธรรมชาติและวัตถุดิบมาสร้างมูลค่าเพิ่ม ทางเศรษฐกิจ

(4) จัดให้มีองค์กรทางการวิจัยด้านวิชาชีพเพื่อเกิดเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงกัน ตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศ

(5) ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการทำวิจัยระหว่างสถาบันศึกษากับ ภาคเอกชน เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านทุนและเทคโนโลยีในงานวิจัย

กลยุทธ์ 3 พัฒนาหลักสูตรโดยใช้มาตรฐานอาชีพ และมาตรฐานสมรรถนะ

(1) กำหนดให้มีมาตรฐานการอาชีวศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพโดยกำหนด เป็นเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติ ด้านมาตรฐานการอาชีวศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ เงื่อนไขการประเมิน คุณภาพและมาตรฐานการเทียบโอน การรับรองคุณวุฒิวิชาชีพ

(2) ส่งเสริมให้ทุกสถาบันการอาชีวศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน การอาชีวศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ

(3) กำหนดมาตรฐานวิชาชีพทุกสาขาวิชา รวมถึง มาตรฐานทางการจัดการเรียนการสอน เครื่องมืออุปกรณ์ อาคาร สิ่งก่อสร้างและสิ่งแวดล้อม

(4) กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตร โดยยึดหลักการวิเคราะห์อาชีพและการพัฒนามาตรฐานสมรรถนะของแต่ละอาชีพเป็นสำคัญ

(5) จัดให้มีการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ประเด็นองค์ความรู้ที่สร้างให้เกิดมาตรฐานการอาชีวศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ

กลยุทธ์ 4 สถาบันการอาชีวศึกษามีการศึกษาการประกอบอาชีพในพื้นที่จนมีความเป็นเลิศทางวิชาการในวิชาชีพนั้นๆ

(1) ส่งเสริมให้สถาบันการอาชีวศึกษามีการศึกษาอาชีพที่มีศักยภาพในแต่ละท้องถิ่นเพื่อมุ่งจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนให้สามารถตอบสนองต่ออาชีพเหล่านั้น

(2) ส่งเสริมให้สถานศึกษาเข้าเป็นแกนนำในการใช้เทคโนโลยี และวิชาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตของท้องถิ่น

(3) ส่งเสริมให้มีการทำวิจัยร่วมกันระหว่างสถานศึกษา สถานประกอบการ ชุมชน เพื่อพัฒนาศักยภาพการประกอบอาชีพด้านต่างๆ

กลยุทธ์ 5 สนับสนุนการพัฒนาสุขภาพพลานามัย การกีฬา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ความเป็นไทยและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(1) บูรณาการเรื่องสุขภาพและการกีฬาไว้ในกระบวนการเรียนการสอน และกิจกรรมร่วมหลักสูตรต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมผู้ที่มีความสามารถในด้านกีฬาเป็นพิเศษ

(2) ส่งเสริมในห้องักกรนักศึกษาเป็นกลไกในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และทักษะชีวิต สำนึกในความเป็นไทย ภูมิใจในตนเองและวิชาชีพที่เลือกเรียน

(3) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และให้มีบูรณาการกิจกรรมเหล่านี้ไว้ในกระบวนการเรียนการสอน และให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

(4) ส่งเสริมสนับสนุนคนดีในสถานศึกษาทั้งนักเรียนนักศึกษา ครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น เพื่อให้เป็นตัวอย่างและส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันที่จะสร้างคุณงามความดี

(5) เน้นกิจกรรมป้องกันเอดส์ สารเสพติดและการทะเลาะวิวาทเป็นพิเศษ โดยการจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการป้องกัน เน้นเรื่องนี้ในกระบวนการเรียนการสอนปกติและมีการณรงค์ ติดตาม ป้องกันและแก้ไขอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

ยุทธศาสตร์ 2 พัฒนาระบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาให้เกิดเอกภาพ มีการผนึกกำลังจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เน้นการกระจายอำนาจ มีความคล่องตัว และเกิดประสิทธิภาพ

1) เป้าหมาย

(1) ระบบการจัดการอาชีวศึกษามีความเป็นเอกภาพ เกิดความคล่องตัว สามารถให้บริการตอบสนองความต้องการของชุมชน สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(2) มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ภูมิภาค โดยมีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาในพื้นที่เดียวกัน มีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการในระดับสถาบันการอาชีวศึกษา

(3) มีหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ในทุกระดับ เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้

(4) มีระบบการบริหารภายในของสถาบันการอาชีวศึกษา ที่มีประสิทธิภาพ โดยนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน

2) กรอบการดำเนินการตามยุทธศาสตร์

กลยุทธ์ 1 สร้างระบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาที่เน้นหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม มีความคล่องตัว โปร่งใส มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ให้มีคุณภาพประสิทธิภาพ

(1) เสริมสร้างความเข้มแข็งการบริหารจัดการ ในรูปแบบสถาบันการอาชีวศึกษา เพื่อรองรับการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง โดยเฉพาะด้านงานวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

(2) กำหนดระบบงาน และระเบียบปฏิบัติ สายงานการบังคับบัญชา และการติดต่อประสานงานระหว่างส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้เกิดความคล่องตัว มีประสิทธิภาพในการทำงาน

(3) พัฒนาระบบการตรวจ ติดตามและประเมินผล โดยเน้นการปฏิบัติงาน ที่มีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า โดยอาศัยระบบงบประมาณแนวทางใหม่ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน มากำกับ

(4) ปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ และแนวทางการปฏิบัติงานต่างๆ ให้มีความสอดคล้องกับภารกิจ เป้าหมาย เพื่อรองรับการกระจายอำนาจ

กลยุทธ์ 2 สร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการสถานศึกษาในรูปแบบสถาบันการอาชีวศึกษา โดยมีคณะกรรมการร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

(4) สนับสนุนให้ภาคเอกชน หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องมีบทบาทในการร่วมบริหารจัดการอาชีวศึกษา ทั้งในส่วนกลาง สถาบันการอาชีวศึกษา สถานศึกษา ในรูปแบบของคณะกรรมการ

(5) พัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลภายในแต่ละสถาบันการอาชีวศึกษา เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

(6) ส่งเสริมให้สถานศึกษาและสถาบันการอาชีวศึกษามีการบริหารจัดการที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน มีตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจน

กลยุทธ์ 3 สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ

(1) ส่งเสริมให้สถานศึกษาทุกแห่งมีระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงกันได้ทั่วประเทศ โดยจัดโครงสร้างพื้นฐานทางสารสนเทศให้ทั่วถึง

(2) ส่งเสริมให้ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศมาประกอบการบริหารการจัดการ

(3) กำหนดให้มีการปรับปรุงข้อมูลต่างๆ ในระบบสารสนเทศให้เป็นปัจจุบันตลอดเวลา

(4) แสวงหาความร่วมมือจากภาคเอกชน หรือหน่วยงานรัฐ เพื่อใช้ระบบเครือข่ายสารสนเทศร่วมกัน

ยุทธศาสตร์ 3 พัฒนาระบบการบริหารทรัพยากรให้มีรูปแบบการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการอาชีวศึกษาที่หลากหลายและยืดหยุ่น และเกิดเป็นระบบการจัดการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นระบบและมีคุณภาพ

1) เป้าหมาย

(1) มีข้อมูลทรัพยากรทุกด้านในระดับสถาบันการอาชีวศึกษา เพื่อการใช้เป็นฐานข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการบริหารจัดการ การอาชีวศึกษา

(2) เกิดความร่วมมืออย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องกับสถานประกอบการ องค์กรวิชาชีพและชุมชน ในการจัดและพัฒนาการอาชีวศึกษา

(3) มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อย่างพอเพียง

(4) มีระบบการบริหารทรัพยากรในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2) กรอบการดำเนินการตามกลยุทธ์

กลยุทธ์ 1 มีการวางแผนบริหารการอาชีวศึกษาในแต่ละพื้นที่ โดยการศึกษาข้อมูลด้านทรัพยากรทางการศึกษา ในระดับพื้นที่สถาบันการอาชีวศึกษาทั่วประเทศ

(1) กำหนดให้สถาบันการอาชีวศึกษามีการสำรวจข้อมูลสถานศึกษาด้านบุคลากร ครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้าง เพื่อให้ทราบถึงจุดอ่อน จุดแข็ง และความต้องการของแต่ละสถานศึกษา

(2) กำหนดให้ทุกสถาบันการอาชีวศึกษา มีการสำรวจข้อมูลหน่วยงานการศึกษาที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานราชการอื่น และจำนวนสถานประกอบการ เพื่อเป็นข้อมูลในการแสวงหาความร่วมมือในการจัดการอาชีวศึกษาในระดับพื้นที่

(3) ส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถานศึกษาในพื้นที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน

(4) เร่งรัดให้มีการแก้ปัญหาภาวะเบียดต่างๆ เพื่อให้เอื้อต่อการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถานศึกษา

กลยุทธ์ 2 ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา

(1) สร้างแรงจูงใจให้เอกชน สถานประกอบการ เข้าร่วมในการจัดการอาชีวศึกษา เช่น การให้สิทธิประโยชน์ การเชิดชูเกียรติ

(2) เร่งรัดให้มีการกำหนดวิธีการระดมทรัพยากรอย่างเป็นระบบ โดยให้ความหลากหลายและยืดหยุ่น เพื่อจูงใจให้ทุกส่วนของสังคมทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ เข้ามามีส่วนร่วมจัดการอาชีวศึกษา

(3) เปลี่ยนแปลงบทบาทของภาครัฐ จากการเป็นผู้ผลิตเองทั้งหมด เป็นผู้กำกับดูแลและเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาให้มากขึ้น

กลยุทธ์ 3 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

(6) กำหนดมาตรการ วิธีการทำงานใหม่ๆ ในหน่วยงาน เพื่อลดความซ้ำซ้อนและไม่มีความจำเป็นในการปฏิบัติงาน

(7) ส่งเสริมแนวทางและวิธีการบริหารงบประมาณ เพื่อให้สถานศึกษา อิสระและเกิดความคล่องตัวในการบริหารการจัดการทรัพยากรของสถานศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการผู้เรียน สังคม ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(8) ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในระบบการจัดการอาชีวศึกษา แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานประกอบการ ชุมชน เพื่อให้ทุกฝ่ายยินดีใช้ทรัพยากรร่วมกันมากขึ้น

ยุทธศาสตร์ 4 พัฒนาระบบบุคลากรการอาชีวศึกษาทุกระดับ ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

1) เป้าหมาย

(1) ผู้บริหาร ครู อาจารย์ มีคุณสมบัติและคุณลักษณะที่สอดคล้องกับการจัดการอาชีวศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

(2) การอาชีวศึกษามีระบบการสรรหา และพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรเป็นผู้ใฝ่รู้ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

(3) มีการสร้างระบบแรงจูงใจและแนวทางการก้าวหน้าในวิชาชีพที่ชัดเจน เพื่อให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมีความเต็มใจจะทำงานร่วมกับองค์กรตลอดไป

2) กรอบการดำเนินการตามยุทธศาสตร์

กลยุทธ์ 1 พัฒนาผู้บริหารและครูวิชาชีพให้ได้คุณภาพ มีมาตรฐานสามารถปฏิบัติงานอย่างเข้มแข็ง

(1) เร่งรัดกำหนดมาตรฐานผู้บริหารและมาตรฐานครูวิชาชีพ เพื่อเป็นเกณฑ์ในการประเมินและจัดการระบบการพัฒนาบุคลากรสายอาชีวศึกษา

(2) จัดให้มีการประเมินมาตรฐานผู้บริหาร และมาตรฐานครูวิชาชีพทั่วประเทศ

(3) เร่งรัดพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ ให้สามารถผ่านเกณฑ์การประเมินมาตรฐานวิชาชีพครู ที่กระทรวงการศึกษากำหนด และผ่านเกณฑ์ครูวิชาชีพที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนด

(4) เร่งรัดพัฒนาพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ โดยใช้สถานศึกษา สถานประกอบการ และชุมชนเป็นฐานที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ

(5) พัฒนาครูอาจารย์ให้สามารถทำหน้าที่ผู้จัดกระบวนการเรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(6) ประสานกับสถาบันการศึกษา องค์กรต่างประเทศ เพื่อจัดหาทุนและฝึกอบรมให้บุคลากรทางอาชีวศึกษา

กลยุทธ์ 2 พัฒนাবทบาทใหม่ครูผู้สอนเพื่อให้เป็นที่ใฝ่รู้ และทันต่อความก้าวหน้าของวิชาการและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป

(1) ส่งเสริมการสร้างประสบการณ์วิชาชีพครูอาชีวศึกษาในสถานประกอบการ

(2) จัดให้มีหลักสูตรสำหรับฝึกอบรมเพิ่มเติมด้านทักษะวิชาชีพใหม่ๆ แก่ครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง

(3) ให้ความรู้ความเข้าใจ เรื่องการวิจัยในชั้นเรียน การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล การประกันคุณภาพตามแนวทางการศึกษา

(4) พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและภาษาอังกฤษแก่ครูผู้สอน เพื่อสามารถเปิดช่องทางการค้นคว้าหาความรู้ทางวิชาการเพื่อเตรียมการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

กลยุทธ์ 3 การสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากรทางการอาชีวศึกษาให้มีความกระตือรือร้นในการทำงาน และมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ

(1) เร่งรัดการสร้างระบบการสรรหาบุคลากร ระบบการพัฒนาบุคลากรและระบบการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน

(2) ส่งเสริมการกระจายอำนาจให้สถาบันการอาชีวศึกษา สามารถจัดสรรบุคลากรได้เอง และมีพิจารณาความดีความชอบบุคลากรโดยมีคณะกรรมการร่วมพิจารณาเพื่อให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้

(3) เร่งรัดให้มีระบบค่าตอบแทนครูผู้สอนตามความชำนาญ และความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ โดยให้เกิดความเชื่อมโยงใบอนุญาตประกอบวิชาชีพในแต่ละระดับ

(4) ส่งเสริม สนับสนุนค่าตอบแทนพิเศษให้บุคลากรทางการอาชีวศึกษาที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีผลงานดีเด่นเป็นที่เผยแพร่ทั่วไป

ยุทธศาสตร์ 5 พัฒนาวิธีการเรียนรู้ให้การอาชีวศึกษาให้มีความยืดหยุ่น มีรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของแต่ละชุมชน

1) เป้าหมาย

(1) คนไทยทุกคนมีโอกาสและทางเลือกที่จะเรียนรู้และฝึกอบรมอาชีพอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงอายุ ด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย มีคุณภาพและยืดหยุ่นตามความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน

(2) การอาชีวศึกษาสามารถจัดกระบวนการเรียนการสอน การฝึกอบรมอาชีพ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะอาชีพ เข้าใจทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ มีความยืดหยุ่น ทั้งรูปแบบและเนื้อหา สามารถตอบสนองความต้องการของสังคม ชุมชน ท้องถิ่น และผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง

2) กรอบการดำเนินการตามยุทธศาสตร์

กลยุทธ์ 1 บูรณาการศาสตร์ในวิชาชีพให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างโลกการเรียนรู้และโลกการทำงาน

(1) จัดระบบการอาชีวศึกษาให้เป็นระบบเปิด ให้โอกาสการเรียนรู้วิชาชีพตามศักยภาพอย่างกว้างขวาง

(2) ส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้หลากหลายรูปแบบ มีคุณภาพมาตรฐานเป็นสากล เน้นการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต

(3) ส่งเสริม แสวงหามาตรการให้สถานประกอบการเข้าร่วมจัดการศึกษาระบบทวิภาคีให้มากขึ้น จัดให้ทุกสถานศึกษามีแผนความร่วมมือกับชุมชน สถานประกอบการ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อขยายการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีให้กว้างขวางมากขึ้น

(4) กำหนดให้นักศึกษาอาชีวศึกษาทุกคนต้องผ่านการฝึกทักษะในสถานประกอบการจริง และส่งเสริมให้กำลังแรงงานที่อยู่ในสถานประกอบการ สามารถเพิ่มคุณวุฒิ และทักษะอาชีพเพิ่มเติมได้จากสถานศึกษาด้านอาชีวศึกษา

(5) จัดให้มีระบบการเทียบโอนประสบการณ์ เพื่อก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างโลกของการศึกษาและโลกของการทำงาน มีการสะสมหน่วยกิตสำหรับการศึกษาต่อเพิ่มเติมเพื่อปรับวุฒิทางวิชาชีพได้

(6) ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมการเรียนการสอน มีโอกาสเรียนรู้และฝึกฝนทักษะจากประสบการณ์ตรง

กลยุทธ์ 2 สร้างความเข้มแข็งในการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎี เพื่อนำไปสู่การประยุกต์สู่ภาคปฏิบัติที่แข็งแกร่ง

(1) กำหนดให้สถานศึกษาจัดแผนการเรียนในลักษณะ สหวิทยาการ มีการนำหลายวิชามาหลอมรวม เกิดความเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง

(2) ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเน้นการศึกษาภาคทฤษฎีควบคู่กับภาคปฏิบัติ โดยการอ้างอิงจากโลกของความเป็นจริง

(3) ส่งเสริมให้การเรียนการสอนอาชีวศึกษาทุกระดับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนจนเกิดสมรรถนะในอาชีพนั้นๆ

(4) ส่งเสริมให้บุคลากรภายนอกที่มีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญในวิชาชีพ จากสถานประกอบการ ชุมชน เข้าร่วมจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

กลยุทธ์ 3 จัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาให้ครอบคลุมและทั่วถึง ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ บนพื้นฐานความเป็นไทย

(1) จัดให้มีเทคโนโลยีการศึกษาที่กว้างขวาง มีความหลากหลาย และเร่งรัดเครือข่ายทางวิชาการที่สามารถเข้าถึงประชาชนทั้งในเมืองและชนบท

(2) พัฒนาระบบการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถ แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะสื่อการเรียนการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ผู้เรียนมีช่องทางในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

(3) เร่งพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลข่าวสารสนเทศ เชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายภายในสถาบันการอาชีวศึกษาและระหว่างสถาบันการอาชีวศึกษา

(4) ส่งเสริมให้มีระบบการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพที่หลากหลาย โดยให้มีรูปแบบหลักสูตรและระยะเวลาสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐานไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยี

ยุทธศาสตร์ 6 เดิมปัญญาให้สังคม ส่งเสริม พัฒนา ต่อยอดนวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านอาชีพให้แก่ชุมชน เน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐาน ขยายโอกาสทางการศึกษาให้กว้างขวางและเสมอภาคมากยิ่งขึ้น

1) เป้าหมาย

(1) ชุมชนได้พัฒนาความรู้ ทักษะอาชีพ ให้มีความชำนาญ มีทักษะทางอาชีพที่ดี สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของประเทศไทยได้

(2) ชุมชนสามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี เกิดการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

(3) ผู้ด้อยโอกาสในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ยากจนในชนบท คนพิการ มีโอกาสทางการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพ

2) กรอบการดำเนินการตามยุทธศาสตร์

กลยุทธ์ 1 การถ่ายทอดองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาการประกอบอาชีพให้แก่ชุมชน มุ่งเน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐาน

(1) ส่งเสริมสนับสนุน การวิเคราะห์ วิจัย เพื่อต่อยอดและเผยแพร่เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ไปสู่ท้องถิ่น

(2) ประกาศให้ทุกสถานศึกษาในสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นแหล่งให้บริการทางวิชาการและศูนย์ฝึกอบรมอาชีพให้แก่สังคมและชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของกำลังแรงงานในพื้นที่

(3) เร่งรัดให้มีการตั้งศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับภูมิภาค เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลค้นคว้าสำหรับผู้สนใจทั่วไป สนับสนุนการเข้าถึงและการได้รับบริการข้อมูลให้มีความทั่วถึงและเท่าเทียม

(4) ส่งเสริมระบบการเรียนรู้โดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน เพื่อง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูล และก่อให้เกิดความเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

(5) รมรงค์ให้คนไทยตระหนักถึงประโยชน์การเรียนรู้ เพิ่มพูนทักษะอาชีพ เพื่อพัฒนาศักยภาพของปัจเจกบุคคลตลอดเวลา

(6) ส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจรายย่อย และผู้ประกอบการ รุ่นเยาว์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

กลยุทธ์ 2 ขยายโอกาสในการรับการศึกษาและการฝึกอบรมอาชีพให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสด้านต่างๆ

(1) ส่งเสริมให้ผู้ว่างงาน ผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่พร้อมจะศึกษาต่อในระบบโรงเรียน รวมทั้งผู้สูงอายุที่ประสงค์จะฝึกอาชีพต้องได้รับการส่งเสริมให้ฝึกอาชีพอย่างน้อย 1 อาชีพ เพื่อให้ประกอบสัมมาอาชีพในชุมชนได้ โดยความร่วมมือระหว่างหน่วยภาครัฐ เอกชน สถานประกอบการ องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น และเครือข่ายอื่นทางสังคมร่วมดำเนินการ

(2) ส่งเสริมให้คนพิการ ได้รับโอกาสในการเข้าสู่การอาชีวศึกษา ตามศักยภาพและความสนใจ โดยได้รับการสนับสนุนด้านเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม

(3) จัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริมเป็นพิเศษ เพื่อเสริมสร้างความพร้อมและความสามารถในการเรียนรู้ให้แก่ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสรวมทั้งสนับสนุนให้มีโครงการพิเศษเพื่อลดค่าเสียโอกาสของผู้เรียนที่ต้องหารายได้เพื่อเลี้ยงตนเองขณะเข้ารับการฝึกอาชีพ

(4) ส่งเสริมให้มีกองทุนเพื่อการศึกษาและฝึกอาชีพสำหรับผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส

2.5.7 การบริหารจัดการและการติดตามประเมินผล

การบริหารและการติดตามประเมินผลจะเป็นเครื่องมือวัดผลว่ายุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้สำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่โดยมีตัวชี้วัดผลว่ายุทธศาสตร์เป็นแนวทางในการติดตามและประเมินผล

2.5.8 การบริหารจัดการ

เพื่อให้การบริหารแผนยุทธศาสตร์การอาชีวศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด จึงเห็นสมควรให้มีการ

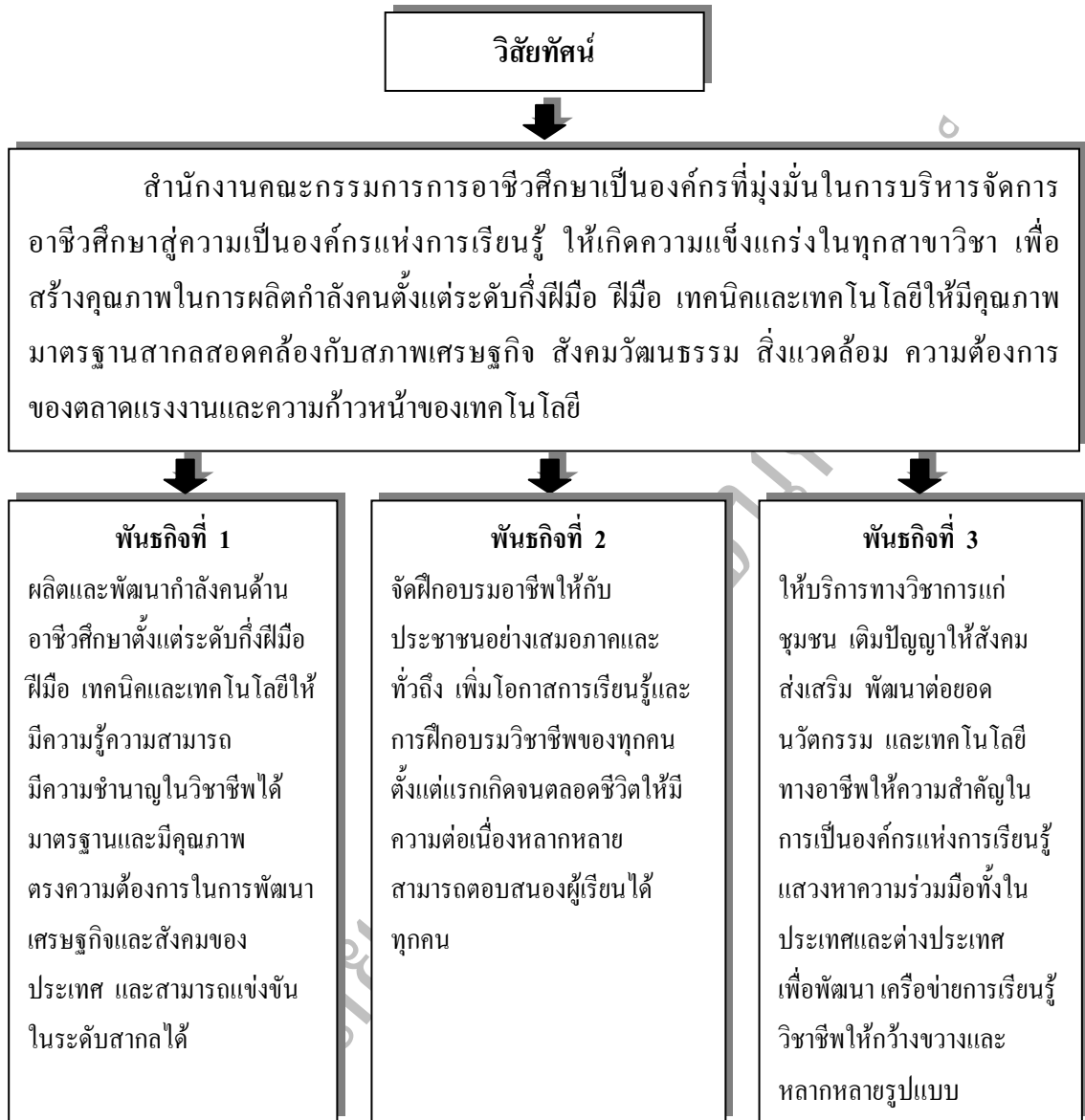
1) สร้างความเข้าใจระหว่างผู้บริหารระดับสูง ในสำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้บริหารสถาบันการอาชีวศึกษา ผู้บริหารวิทยาลัยทุกแห่ง ในการกำหนดแผนการปฏิบัติให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาอาชีวศึกษาทั้ง 6 ยุทธศาสตร์

2) จัดให้มีคณะทำงานเพื่อบริหารแผน โดยคณะทำงานชุดนี้มีหน้าที่ให้ข้อคิดเห็นและกำหนดแผนงาน/โครงการ ที่ขอรับจัดสรรงบประมาณประจำปี เพื่อให้ทิศทางการดำเนินงานต่างๆ เป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้

3) จัดให้มีคณะทำงานเพื่อติดตามความคืบหน้า และติดตามผลการปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์การอาชีวศึกษา เพื่อเสนอแนะข้อคิดเห็น ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงานตามแผน

2.5.9 การติดตามและประเมินผล

การติดตามและประเมินผลจะดำเนินการภายหลังมีการปรับแผนไปสู่การปฏิบัติ โดยจัดให้มีคณะทำงาน เพื่อพัฒนาระบบการติดตามประเมินผลให้สอดคล้องกับเป้าหมายและยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ในแผน โดยติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าของแผนงาน/โครงการทุกปี และมีการประเมินผลอย่างเป็นระบบในช่วงครึ่งแผน และช่วงสิ้นสุดแผนเพื่อที่จะได้นำผลของการประเมินนี้ไปบริหารจัดการหรือปรับแผนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยการติดตามและประเมินผลควรจะได้เก็บรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบฐานข้อมูล ภายใต้กรอบของตัวชี้วัดในแต่ละยุทธศาสตร์ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2547-2549) (2546, หน้า 55-74) ดังภาพ 2

ภาพ 2 สรุปรูปแบบยุทธศาสตร์การอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2547-2549)

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 78)

2.6 แนวความคิดในการจัดกิจกรรมบริการทางวิชาชีพ

โครงการฝึกอาชีพตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นลักษณะงานการจัดศึกษาอาชีวศึกษานอกระบบโรงเรียนและมีกิจกรรมการนำความรู้ ทักษะวิชาชีพตามที่ได้มีทัศนคติที่ดี สามารถ

นำไปปฏิบัติการทำงาน การพัฒนาตนเอง การประกอบอาชีพสร้างงานสร้างรายได้ ส่งเสริมการพอยู่พอกินการพัฒนาคุณภาพที่ดี และการฝึกอาชีพเป็นศาสตร์ทางการศึกษา ได้กล่าวไว้เป็นแนวคิดที่ผู้ปฏิบัติงานควรจะได้มีความรู้ทางการศึกษา คือ

ปัญญา หิรัญศรี (2523, หน้า 82) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาวิชาชีพ หรือ Career Education และโครงการฝึกอาชีพเป็นงานการจัดการศึกษาวิชาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนรู้ ได้รับความรู้ ความเข้าใจ ทักษะที่ดีและทักษะประสบการณ์นำไปใช้ประกอบอาชีพตามสภาพของสังคม และสภาพของการทำงานที่แท้จริง วิธีการจัดการศึกษาวิชาชีพจะใช้วิธี การเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by Doing) โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติงานพร้อมกับการเรียนรู้ การปฏิบัติงานจนให้เกิดทักษะและประสบการณ์ในวิชาชีพนั้นๆ

ปราณี รามสูต (2528, หน้า 60) และ Benjamin S. Bloom ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ หรือ ความต้องการให้ผู้เรียน ผู้เข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพ ตามขบวนการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลได้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะที่ดี มีทักษะวิชาชีพ เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในร่างกายที่เกิดจาก ประสบการณ์ การฝึก สามารถนำไปใช้ได้ ลักษณะการเรียนรู้ที่เป็นองค์ประกอบของการเรียนรู้ ทางจิตวิทยาการศึกษาได้กำหนดลักษณะการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

1) การเรียนเพื่อให้เกิด ความรู้ ความเข้าใจ หรือพุทธิพิสัย (Cognitive domain) ที่อาศัยความสามารถทางสมองในการคิด วิเคราะห์ ทำความเข้าใจ จดจำและนำไปใช้จะเกิดตามขั้นตอน จากกระบวนการรับรู้ (perception) การอุปมัย (induction) การนิรนัย (deduction) สหญาณ (intuition) จะกล่าวโดยรวมเป็นขั้นการเรียนรู้ คือ

- (1) ความรู้ (Knowledge)
- (2) การประยุกต์ใช้ (Application)
- (3) การวิเคราะห์ (Analysis)
- (4) การสังเคราะห์ (Synthesis)
- (5) การประเมินผล (Evaluation)

2) การเรียนเพื่อให้เกิดคุณธรรม หรือจิตพิสัย (Affective domain) โดย การพัฒนาการเรียนจากมีความรู้ ทำให้เกิดความรู้สึกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด จนเกิดเป็นความคิด ความเชื่อ ในการกระทำสิ่งนั้นว่าเป็นเช่นไร ที่จะทำให้เกิดความรู้สึกทางอารมณ์และจิตใจ สามารถแสดงออกในรูปของความซาบซึ้ง ความสนใจ ถ่านิยม อุดมคติ ความคิด การเรียนรู้ ที่เกิดขึ้นตามภาวะ จัดลำดับได้ คือ

- (1) การได้รับ (Receiving)
- (2) การมีปฏิกิริยา ตอบโต้ (Responding)

(3) การสร้างค่านิยม (Valuing)

(4) การจัดระบบ (Organizing)

(5) การพัฒนาคุณลักษณะของค่านิยม (Value concept)

3) การเรียนเพื่อให้เกิดทักษะ หรือทักษะพิสัย (Psychomotor domain) โดยผู้เรียนจะต้องลงมือทำ หรือปฏิบัติกิจกรรมครั้งเดียว หรือหลายครั้ง ทำให้เกิดการทำได้โดยอัตโนมัติในการเรียนรู้ด้านทักษะ คือ กระบวนการของพฤติกรรมในการทำกิจกรรมต่างๆ อันเป็นผลมาจากการพัฒนาความสามารถของบุคคล ทำให้บุคคลทำกิจกรรมหนึ่งได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพและองค์ประกอบของทักษะที่จะเกิดขึ้นในแต่ละบุคคล คือ วุฒิภาวะ ประสบการณ์ โครงสร้างของร่างกาย ความพร้อม แรงจูงใจ ความสนใจ ความต้องการ บุคลิกส่วนบุคคลแต่ละคน โอกาสในการฝึกฝนกิจกรรม รวมทั้งวิธีการฝึกที่ถูกต้อง โดยกำหนดวิธีการฝึก หรือการสอนทักษะควรจะได้ปฏิบัติ คือ

ขั้นที่ 1 ให้ทำความเข้าใจเสียก่อนว่า การฝึกปฏิบัติอย่างไรจึงจะทำให้เกิดทักษะที่เรียนนั้นๆ (Cognitive phase)

ขั้นที่ 2 ให้มีการทดลอง หรือลงมือปฏิบัติกิจกรรมให้ถูกต้องไม่ให้มีข้อผิดพลาด (Fixation phase)

ขั้นที่ 3 ให้มีการปฏิบัติต่อเนื่องต่อไปโดยการกระทำซ้ำหลายครั้ง เพื่อให้เกิดความชำนาญจนในที่สุดทำได้โดยอัตโนมัติ (Autonomous phase)

ในการเรียนรู้ ตามขบวนการฝึกอาชีพ หมายถึง การดำเนินการอย่างมีระบบที่จะให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม หรือผู้เรียน ได้มีความรู้ ทักษะวิชาชีพ ทักษะที่ดีและสามารถทดสอบได้ในองค์ประกอบตามจุดประสงค์ที่พึงจะประเมินได้ ทั้งพุทพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย โดยผู้สำเร็จจะต้องผ่านเกณฑ์ประเมินตามที่ได้กำหนดไว้

โครงการฝึกอาชีพ ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้กำหนดหลักการในการดำเนินงาน เป็นสองขั้นตอน คือ

2.6.1 ขั้นตอนแรก การฝึกอบรมวิชาชีพในลักษณะความมุ่งหมาย คือ

1) การฝึกอาชีพระยะสั้น ที่จะพัฒนาให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ทักษะวิชาชีพ ที่เป็นพื้นฐาน ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความสนใจกระตือรือร้น ว่าสิ่งที่ได้รับจะนำไปใช้ประโยชน์ การจัดการฝึกอบรมนั้นในบางขบวนการการฝึกอาชีพเป็นพื้นฐานวิชาชีพที่สามารถศึกษาพัฒนาต่อเนื่องต่อไป หรือเป็นการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพสั้นๆ หลายตอนเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาตามขบวนการพัฒนาบุคคลสำหรับการประกอบอาชีพ

2) การฝึกอาชีพ ที่ได้จัดระบบการพัฒนา ตามหลักการพัฒนาสมาชิกกลุ่มอาชีพ โดยการจัดไว้เป็นหลักสูตรการฝึกอบรมเฉพาะ

3) การฝึกอาชีพ ในรูปแบบการศึกษาวิชาชีพระยะสั้น ตามหลักสูตรระยะสั้น ที่กรมอาชีวศึกษา ได้จัดการศึกษาวิชาชีพระยะสั้น ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่าง หรือ การจัดหลักสูตรระยะสั้นพิเศษ โดยมีเวลาการฝึกอบรม 30 ชั่วโมง 60 ชั่วโมง 120 ชั่วโมง 225 ชั่วโมง 300 ชั่วโมง 6 เดือน ความประสงค์ผู้เรียน หรือรับการฝึกอบรม สามารถมีความรู้ทักษะวิชาชีพ ความชำนาญ ระดับหนึ่งสามารถไปทำงาน ได้อย่างความมั่นใจ

4) การฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อการพัฒนาเฉพาะเป็นการเสริมสร้างพัฒนาวิชาชีพ การแก้ไขข้อบกพร่อง รวมทั้งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การอาชีพ ที่ได้ดำเนินต่อเนื่องกันมา ในการจัดการฝึกอบรม ในรูปการจัดประชุมสัมมนา

5) การฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเรียนการสอนวิชาชีพ ในสถานศึกษา เช่น การฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนการสอน กลุ่มวิชาพื้นฐานการงาน และอาชีพในระดับประถมศึกษา เป็นต้น

6) การฝึกอบรมวิชาชีพ สำหรับผู้ปฏิบัติหน้าที่เฉพาะเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ เช่น ผู้นำกลุ่มอาชีพ ครูฝึก หรือ ครูผู้สอนวิชาชีพ ผู้ปฏิบัติงานนิเทศการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาอาชีพ

7) การฝึกอบรมวิชาชีพ สนับสนุนโครงการพัฒนาต่างๆ อาทิ การฝึกวิชาชีพ การเกษตรสำหรับการสนับสนุน โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

2.6.2 ขั้นตอนที่สอง การปฏิบัติกิจกรรมต่อเนื่องจาก ฝึกอบรมวิชาชีพ คือ

1) การนำไปใช้ในการทำงานได้ ตามความรู้ ทักษะวิชาชีพ ที่ได้รับการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ได้ แล้วแต่บุคคล และการจัดฝึกอบรมได้มีมาตรฐานและได้กำหนดเกณฑ์ไว้

2) การไปฝึกหัดต่อเนื่องให้เกิดความชำนาญต่อเนื่อง

3) การนำไปใช้เป็นส่วนประกอบ หรือการพัฒนาการทำงานอาชีพให้ดีขึ้น

4) สามารถไปประกอบอาชีพได้

5) จะต้องมีการพัฒนาต่อไป การนำไปผสมผสานการพัฒนาอาชีพที่ได้ปฏิบัติ อยู่เดิม เพื่อพัฒนาการผลิตให้มีผลิตภัณฑ์ที่ดี มีคุณภาพ มาตรฐานการผลิต ได้ราคาดี สามารถแข่งขัน หรือการจำหน่ายได้ดีมีรายได้เพิ่มขึ้น

6) การส่งเสริมให้นำวิชาชีพไปปฏิบัติงานการพัฒนา หรือการสร้างงานอาชีพ โดยขบวนการที่ยอมรับของชุมชน เช่น การบริการ

7) การศึกษาพัฒนาต่อเนื่องให้สมาชิกที่ผ่านการฝึกอบรม ได้ปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพในการผลิตภัณฑ์ จะต้องนำขบวนการสหกรณ์มาช่วยในการจัดการกลุ่มอาชีพ การร่วมกันสร้างผลประโยชน์ให้สมาชิก ชุมชน และผู้อยู่ในสังคม ได้รับประโยชน์ ทั้งทางตรงทางอ้อม

8) การศึกษาพัฒนา การเลือกอาชีพ หรือวิชาชีพ ที่เหมาะสมกับชุมชน ลักษณะนิสัย ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน

9) การศึกษาพัฒนาจัดระบบการส่งเสริมพัฒนาอาชีพที่จะต้องมีการจัดการจัดหาทุน เครื่องมืออุปกรณ์ ปัจจัยต่างๆ การตลาด

ตามหลักการในการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพในชุมชน จะได้รับความสำเร็จความร่วมมือประการสำคัญ คือ ความต้องการพัฒนาตนเองของประชาชน ชุมชน การพัฒนาและการจะต้องเรียนรู้ ให้มีความรู้ ทักษะวิชาชีพ นำไปใช้ ผู้ดำเนินการฝึกอบรมได้ข้อมูลต่างๆ การจัดการฝึกอบรมได้อย่างเหมาะสม และผลการฝึกอบรมเป็นที่ยอมรับของประชาชนและสร้างสรรค์การทำงานต่อเนื่อง โดยการดำเนินกิจกรรมจะต้องเป็นทางเลือกปฏิบัติงาน อาชีพได้อย่างมั่นใจ ผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาอาชีพของชุมชน ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถช่วยในกิจกรรมการนิเทศ การให้คำปรึกษา รวมทั้งการสร้างสรรค์ปัจจัยในการผลิต การตลาด การจำหน่ายผลิตผล ประการสำคัญที่สุด คือ การทำงานแล้วจะมีผลทางสังคมวิทยา และรายได้เพิ่ม การลดค่าใช้จ่าย การสร้างสรรค์ความเป็นอยู่และคุณภาพที่ดี

2.6.3 หลักการทางการศึกษาและโครงการฝึกอบรมอาชีพ ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ

เนื่องจากฝึกอบรมวิชาชีพ เป็นขบวนการจัดการศึกษาในระบบการศึกษานอกโรงเรียน จะต้องนำหลักการทางการศึกษามาเป็นแนวทางปฏิบัติงานและการศึกษาพัฒนาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลผล ข้อมูล ของสังคมชุมชน ที่มีแนวคิดในการพัฒนา รวมทั้งการนำพระราชดำริ ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการฝึกอบรมอาชีพ ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร สามารถประมวลเป็นหลักการในการดำเนินการได้ดังนี้

2.6.4 ความมุ่งหมายของโครงการฝึกอบรมอาชีพ

1) การฝึกอบรมเพื่อให้เยาวชน ประชาชนในชุมชน โรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร ได้มีความรู้ ทักษะวิชาชีพ ทศนคติในการพัฒนาตนเองสู่การศึกษาอาชีพสามารถนำไปใช้ประโยชน์

2) การได้รับการฝึกอบรมวิชาชีพแล้ว สามารถนำไปใช้ในการทำงาน ให้มีรายได้ และคุณภาพชีวิตที่ดี

3) การส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาให้คนที่อยู่ในชุมชน โรงเรียน ในถิ่นทุรกันดาร ได้ศึกษาวิชาชีพ ให้ทันต่อการพัฒนาและความจำเป็นที่จะมีชีวิตที่ดีจะต้องอยู่ในสังคมที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง ตามความสามารถของแต่ละบุคคล

4) การฝึกอบรมวิชาชีพ จะได้พัฒนางาน สร้างอาชีพ การบริการ กลุ่มการผลิตผลิตภัณฑ์ ตามหลักการสหกรณ์ มีการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มาตรฐาน สามารถจำหน่ายได้ การจัดการพัฒนามีกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และได้ผลประโยชน์แก่ชุมชน ทั้งทางตรงทางอ้อม

5) การฝึกอบรมวิชาชีพ ส่งเสริมการพัฒนาระบบการเรียนการสอนวิชาชีพในระบบการศึกษาของโรงเรียน

6) การฝึกอบรมวิชาชีพ จะส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ

7) การฝึกอบรมวิชาชีพ เป็นการร่วมมือการสร้างสรรค์การทำงาน ที่มีความร่วมมือของเยาวชน ประชาชน เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและเอกชน ในการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ ให้ประชาชนมีรายได้ พออยู่พอกิน ร่วมกันสร้างสรรค์การพัฒนาสังคมเศรษฐกิจความมั่นคงของประเทศชาติ

8) การฝึกอบรมวิชาชีพ จะช่วยในการส่งเสริมการสืบสานพัฒนาอนุรักษ์วัฒนธรรมอาชีพ

9) การฝึกอบรมวิชาชีพจะช่วยส่งเสริมพัฒนาให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเองในการใช้วัสดุ เครื่องมือเครื่องใช้ให้มีประโยชน์สูงสุด

2.6.5 เป้าหมายของการฝึกอบรมวิชาชีพ โครงการฝึกอาชีพ

1) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นผู้สมัครใจจะเข้ารับการฝึกอบรม หรือจะต้องอบรมในการจัดการศึกษาของชุมชน – โรงเรียน คือ

(1) การฝึกอบรมวิชาชีพพระยะสั้น ได้แก่

ก. นักเรียน

ข. เยาวชนศิษย์เก่า

ค. ประชาชนในชุมชน

ง. โรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ

(2) การฝึกอบรมวิชาชีพพระบตอเนื่อง คือ การผ่านการฝึกอบรมระยะสั้นตามขั้นตอนตอเนื่องจะไดักำหนดหลักการและมาตรฐานความรู้ ทักษะวิชาชีพพื้นฐาน รวมทั้งการพัฒนาตนเอง ไดันำประโยชน์ไปใช้อย่างตอเนื่อง และจุดมุ่งหมายพิเศษ

(3) การฝึกอบรมวิชาชีพพิเศษ จะไดักำหนดคุณลักษณะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมไวัเฉพาะ

(4) การฝึกอบรมวิชาชีพ หรือ การศึกษาวิชาชีพตามหลักสูตรตางๆ ในวิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่าง สถานศึกษาและหน่วยงาน ไดัจัดขึ้นพิเศษจะไดักำหนดคุณลักษณะไวัเฉพาะ

(5) จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิธีการจัดหลักสูตร จำนวนวัน และการปฏิบัติงานฝึกอบรมวิชาชีพ ผู้ดำเนินการจะตองศึกษาข้อมูลจากชุมชนนำมาพิจารณาจัดการฝึกอบรมใหัเหมาะสม

2) ผลการฝึกอบรมที่ไดัรับจากการฝึกอบรมวิชาชีพ จะนำไปประกอบอาชีพหรือใชัประโยชน์ คือ

(1) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ไดัมีความรู้ ทักษะวิชาชีพ ทศนคติ สามารถนำไปใชัประโยชน์ สามารถประเมินผลจากการฝึกอบรม ตามเกณฑ์ที่กำหนดไวั

(2) ผลงานที่ผู้เข้าฝึกอบรมสามารถนำไปใชัในการทำงานไดั

(3) การประเมินผลจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม ภายหลังจากการนำไปใชัประโยชน์ในระยะเวลาพอควร

(4) ผลการนำไปใชัพัฒนาอาชีพ การประกอบกิจกรรม

(5) การประมวผลรายไดัจากการใชัความรู้ ความสามารถ ในการทำงาน

(6) การจัดตั้งกลุ่มอาชีพและการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ มีระบบและการจัดการ การผลิต การจำหน่าย สร้างงานและกิจกรรมตอเนื่อง

3) การดำเนินการฝึกอบรมวิชาชีพ เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพนอกระบบโรงเรียนใหัโอกาสทางการศึกษาของเยาวชน ประชาชน และไดัมีการปฏิบัติงานไดัการพัฒนาสนองพระราชดำริในทุกชุมชน

4) การส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิชาชีพในโรงเรียน และการดำเนินงานกิจกรรมโครงการตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ

2.6.6 วิธีปฏิบัติงานโครงการฝึกออาชีพ

1) การปฏิบัติงานหน่วยงานส่วนกลาง กรมอาชีวศึกษา

กรมอาชีวศึกษา ได้กำหนดให้โครงการการศึกษาอาชีวศึกษาลำดับงาน กิจการพิเศษ มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารงาน โครงการฝึกออาชีพตามแผนพัฒนาเด็ก และเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ ของกรมอาชีวศึกษาได้ปฏิบัติงานโดยสังเขป

(1) การบริหารงบประมาณ การขอตั้งและจัดสรรงบประมาณโครงการ (ตามที่สำนักงบประมาณได้กำหนดไว้ในแผนงานการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษา โครงการฝึกอบรมวิชาชีพพระยะสั้นแก่นักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน) ให้หน่วยงานและสถานศึกษาปฏิบัติงาน โครงการฝึกออาชีพ

(2) การจัดเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน เป็นผู้แทนกรมอาชีวศึกษาในคณะทำงาน หน่วยงาน สำนักงานโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักพระราชวังตามที่ทรงมีพระมหากรุณาโปรดเกล้าให้จัดขึ้นเพื่อการประสานงานการปฏิบัติงาน การวางแผนงาน โครงการ การพัฒนากิจกรรมฯ

(3) การศึกษา พัฒนาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลข้อมูล กำหนดแนวทางการพัฒนาอาชีพในแต่ละปี ให้มีการดำเนินการฝึกออาชีพ ในชุมชน – โรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร กำหนดหน่วยงานสถานศึกษารับผิดชอบการปฏิบัติงาน การกำหนดการจัดการฝึกอบรมอาชีพ ให้สัมพันธ์กับการพัฒนาและความต้องการของประชาชน การพัฒนากิจกรรมต่อเนื่อง รวมทั้ง การพัฒนากิจกรรมการฝึกอบรมวิชาชีพ ให้สนองพระราชดำริ รวมทั้งประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ของการปฏิบัติงาน ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ รวมทั้ง การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคม

(4) การศึกษาพัฒนาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลผลรายงานผลการปฏิบัติงาน โครงการฝึกออาชีพ และโครงการอื่นๆ ที่หน่วยงาน สถานศึกษา กรมอาชีวศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

(5) การศึกษาพัฒนา นิเทศการบริหารงานโครงการฝึกออาชีพ โครงการตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ รวมทั้งการนิเทศงาน การปฏิบัติงาน

(6) การปฏิบัติงานประสานงานและถวายงาน ในการเสด็จพระราชดำเนิน ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ทรงติดตามการปฏิบัติงาน ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ

(7) การส่งเสริมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ปฏิบัติงานของหน่วยงาน สถานศึกษา กรมอาชีวศึกษา และหน่วยงานของรัฐและเอกชน ที่ได้ร่วมการปฏิบัติงาน โครงการ ฝึกอาชีพ และโครงการกิจกรรม ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ

(8) การปฏิบัติงานวางแผนปฏิบัติงาน โครงการฝึกอาชีพประจำปีงบประมาณ ของหน่วยงานส่วนกลาง

(9) การปฏิบัติงานเฉพาะกิจอื่นๆ

2) การปฏิบัติงาน หน่วยงาน สถานศึกษา กรมอาชีวศึกษา ที่ได้ปฏิบัติงาน โครงการฝึกอาชีพ

กรมอาชีวศึกษาได้กำหนดให้หน่วยงาน สถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ที่ตั้ง ชุมชน- โรงเรียน ในแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริในจังหวัด และจังหวัดใกล้เคียงรับผิดชอบการปฏิบัติงาน โครงการฝึกอาชีพ มีวิธีการปฏิบัติงาน คือ

(1) การกำหนดแนวทางการบริหารงานและการปฏิบัติงาน การดำเนินการ ตามกรอบข้อกำหนดหลักการปฏิบัติงาน ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน สามารถเลือก วิธีการปฏิบัติ การประยุกต์การทำงานให้เหมาะสมกับทรัพยากร ปัจจัย และชุมชน - โรงเรียน ที่จะไปปฏิบัติงานในพื้นที่

(2) การศึกษา สืบหาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์ข้อมูลประมวลผล การกำหนด หลักสูตรวิชาชีพที่จะฝึกอบรมวิชาชีพ ให้ตอบสนองการพัฒนาฯ

(3) การจัดการฝึกอบรมตามขบวนการจัดการฝึกอบรมอาชีพ

(4) การติดตามประเมินผล นิเทศการปฏิบัติงานรายงานผล

(5) การข้อมูลสารสนเทศ ข้อมูล และการกำหนดแผนพัฒนาการฝึกอบรม วิชาชีพและกิจกรรมต่อเนื่องจะดำเนินการต่อไป รวมทั้งรายงานเสนอขอการสนับสนุนจาก กรมอาชีวศึกษา หน่วยงานของรัฐและเอกชน

(6) การประสานงานและส่งเสริมกิจกรรมต่อเนื่องของสมาชิก ที่ได้รับการ ฝึกอบรม สามารถนำความรู้ ทักษะวิชาชีพ สามารถนำไปปฏิบัติงาน สร้างงาน หารายได้ การ พัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี และกิจกรรมอื่นในการพัฒนาชุมชน

(7) การประสานงานแสวงหาความร่วมมือ ให้การสนับสนุนกิจการ การ ฝึกอบรมและการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่อง

(8) การส่งเสริมกิจกรรมการศึกษาวิชาชีพในโรงเรียน

(9) การปฏิบัติภารกิจในการปฏิบัติงานเสด็จพระราชดำเนินและการถวายงาน

(10) การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเฉพาะๆ

(11) การประสานการปฏิบัติงาน หน่วยงานประจำในพื้นที่ เพื่อให้การปฏิบัติงานของหน่วยงานชุมชน – โรงเรียน ครู ครูตำรวจตระเวนชายแดน เจ้าหน้าที่ นักเรียน เยาวชน ประชาชน ได้มีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมการพัฒนาอย่างมีระบบในการจัดการ การประกอบอาชีพของประชาชน โดยจะต้องพิจารณาบุคคลที่จะมีส่วนร่วมเป็นหลัก

(12) การส่งเสริมพัฒนาการจัดทำระบบข้อมูล เช่น ทะเบียนของผู้เข้ารับการฝึกอบรม การนำไปใช้ประโยชน์ การรายงานผล ที่มีความสัมพันธ์ให้มีระบบและการจัดการให้ถูกต้องและอันเนื่องอันเดียวกัน

(13) การร่วมกิจกรรมการพัฒนา ของหน่วยงาน ชุมชน

3) การปฏิบัติงานของชุมชน – โรงเรียนฯ การปฏิบัติงานโครงการฝึกอาชีพ

การดำเนินงานโครงการฝึกอาชีพ ส่วนใหญ่จะจัดการฝึกอบรมในชุมชน – โรงเรียนฯ หรือในบางกรณีจะนำผู้เข้ารับการฝึกอบรม เข้ารับการฝึกอบรมในสถานศึกษา บทบาทของชุมชน – โรงเรียน จะต้องมีการปฏิบัติงานให้การสนับสนุนการดำเนินงาน คือ

(1) การกำหนดผู้ปฏิบัติหน้าที่ในฝ่ายอำนวยการ ประสานงานโครงการฝึกอาชีพ คือ ครู ประชาชนที่เป็นผู้แทน

(2) การให้ข้อมูลสารสนเทศของชุมชนที่ถูกต้อง ในบางครั้งจะต้องจัดให้มีการประชุมประชาชนในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แสดงถึงความต้องการที่แท้จริงในการศึกษาวิชาชีพ หรือการฝึกอบรม

(3) การคัดเลือกบุคคลเข้ารับการฝึกอบรม การร่วมมือบทบาทในกิจกรรม ต่อเนื่องจากการฝึกอบรม ของโรงเรียน ชุมชน เช่น ร้านสหกรณ์ การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ สถานที่ในการดำเนินการ เป็นต้น

(4) การจัดทะเบียนผู้เข้ารับการฝึกอบรม การนำความรู้ ทักษะวิชาชีพ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ รายงานข้อมูลที่ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(5) ครูจะต้องมีบทบาทในการนิเทศ การให้คำแนะนำ การดำเนินการฝึกอบรมวิชาชีพและกิจกรรมต่อเนื่อง

(6) โรงเรียนเป็นศูนย์กลางส่งเสริมพัฒนาความรู้ การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดสื่อ หนังสือ คู่มือ ปฏิบัติงานการอาชีพฯ ที่จะให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ศึกษาพัฒนาการอาชีพอย่างต่อเนื่อง

(7) การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาและการพัฒนา เนื่องจากมีบุคลากรที่ได้มีความรู้ ความเข้าใจ การปฏิบัติงานตามโครงการ ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน ในถิ่นทุรกันดารจะต้องมีหน้าที่ในการประสานงาน บริการ ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของหน่วยงาน ชุมชน

4) การปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงาน โครงการ
ฝึกอาชีพ

(1) ผู้ทำหน้าที่นิเทศ คือ ผู้ที่มีหน้าที่นิเทศการปฏิบัติงานของส่วนที่
เกี่ยวข้องจากหน่วยงาน

ก. ผู้มีหน้าที่นิเทศ จากกรมอาชีวศึกษาปฏิบัติงานนิเทศ การบริหาร
การดำเนินงานกิจกรรมของหน่วยงานกรมอาชีวศึกษา การปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน
การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานให้รู้จักวิธีการนิเทศ การนิเทศงานการปฏิบัติกิจกรรม
ต่อเนื่องของสมาชิกที่ผ่านการฝึกอบรมชุมชน

ข. ผู้มีหน้าที่นิเทศจากหน่วยงาน ควรจะนิเทศงานครู เจ้าหน้าที่
สมาชิกผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมให้มีการจัดกิจกรรมต่อเนื่อง

ค. ครูใหญ่ ครูจะประสานงานและการนิเทศสมาชิกที่ผ่านการฝึก
อบรมให้ดำเนินกิจกรรมและการนำความรู้ ทักษะวิชาชีพ ความสามารถมาใช้ให้เกิดประโยชน์

ง. ผู้ชำนาญการพิเศษ จะปฏิบัติงานนิเทศในกิจการเฉพาะ

(2) ผู้ให้การสนับสนุนในกิจการที่พึงปฏิบัติมีวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น
การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สำหรับการทำงาน การช่วยเหลือในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

(3) ผู้บังคับบัญชา คณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ที่ได้ทำหน้าที่ปฏิบัติงานเฉพาะ

2.6.7 ปัจจัยและทรัพยากร โครงการฝึกอาชีพ

1) งบประมาณ ได้รับงบประมาณประจำปีและการใช้เงินนอกงบประมาณ
ของสถานศึกษา การได้รับการบริจาคสนับสนุนการดำเนินงาน

2) บุคลากรในการปฏิบัติงานจากสถานศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ครู ประชาชน
ของชุมชน – โรงเรียน ในการปฏิบัติงานฝึกอาชีพ

3) วัสดุอุปกรณ์ การจัดหาและมีใช้ในการปฏิบัติงานของวิทยาลัย และการได้รับ
การสนับสนุน การบริจาคจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน รวมทั้งการจัดหาได้ประชาชน
ในชุมชน หรือผู้เข้าฝึกอบรมสามารถจัดหาได้ในพื้นที่

4) เอกสารคู่มือ สำหรับฝึกอบรมและส่งเสริมพัฒนาความรู้ ต่อเนื่องจาก
หน่วยงาน วิทยาลัย การจัดทำขึ้น การได้รับการช่วยเหลือของภาครัฐและเอกชน จัดให้มีไว้ใน
โรงเรียนของชุมชน

5) ผู้ชำนาญการ ผู้ปฏิบัติงานเฉพาะในการฝึกอบรมจากวิทยาลัย หน่วยงาน
ของรัฐและเอกชน ผู้ที่สำเร็จในการประกอบอาชีพ หรือดำเนินกิจกรรมด้วยความชำนาญ
การพัฒนาตามขบวนการพัฒนาสร้างวิทยากร หรือผู้ชำนาญสำหรับการปฏิบัติและพัฒนากิจกรรม
โดยเฉพาะ

6) การจัดบริการ การส่งเสริมพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมโครงการฝึกอาชีพ โดยวิทยาลัย หน่วยงานของรัฐและเอกชนในท้องถิ่น โรงเรียนของชุมชน องค์กรและประชาชน ในชุมชน

ในการบริหารและการจัดการทรัพยากร ในการปฏิบัติงานไม่สามารถกำหนด หรือการจำแนกรายละเอียด เพราะในแต่ละกิจกรรมการฝึกอบรม ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ดำเนินการ เป็นผู้กำหนดให้เหมาะสมการปฏิบัติงาน สภาพของขบวนการฝึกอบรมที่จะได้ปัจจัยและทรัพยากร จากวิทยาลัย หน่วยงาน โรงเรียน และชุมชน ทั้งนี้เกิดจากความต้องการใช้งาน วัตถุประสงค์ ของการจัดการฝึกอบรม ที่ต้องการให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดในด้านประสิทธิภาพสูงสุด

การจัดกิจกรรมต่อเนื่อง จากการฝึกอบรมของชุมชนการจัดหาปัจจัย ทรัพยากร ผู้ปฏิบัติงานอาจจะได้รับความช่วยเหลือ วัสดุอุปกรณ์ในเบื้องต้นการจัดหาไว้ เช่น เครื่องมือ อุปกรณ์ การจัดไว้ในส่วนรวมของโรงเรียน และผู้ปฏิบัติงานได้ยืมไปใช้ในการปฏิบัติงาน ที่จะต้องมีการจัดการและความรับผิดชอบร่วมกัน การจัดกองทุนวัสดุการผลิตและอุปกรณ์ให้ยืม เมื่อผลิตหรือการให้บริการ มีผลิตผลจำหน่าย รายได้จากการบริการ จะต้องจัดการให้มีการสนับสนุนค่าบริการหรือ การทดแทนการเสื่อม รวมทั้งการรักษาทรัพยากรที่จะใช้ร่วมกัน แหล่งที่มาของปัจจัย วัสดุอุปกรณ์ จะได้จากหลายแหล่ง เช่น การได้รับการจัดหามาจาก หน่วยงานของรัฐในการบริจาค พระองค์ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทาน พระราชทรัพย์ ส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงาน และความร่วมมือของประชาชน สมาชิก ในการจัดหา การใช้ทรัพยากรปัจจัยในการผลิต การประกอบกิจกรรมจะต้องมีการสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ เพื่อให้มีไว้ใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นสิ่งที่มีพึงไว้ สำหรับทุกคนที่อยู่ในชุมชน การจัดระบบการบริหารการจัดระบบการบริการสามารถควบคุม ตรวจสอบ ความรับผิดชอบร่วมกันของชุมชน โดยให้หลักผลประโยชน์ร่วมกันสร้างสรรค์ ความสามัคคี

2.6.8 การติดตามประเมินผล โครงการฝึกอาชีพ

การติดตามประเมินผล เป็นงานที่สำคัญยิ่งในการดำเนินงาน และการบริหาร โครงการฝึกอาชีพ ที่จะปฏิบัติภายในหน่วยงานหรือวิทยาลัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นเครื่องชี้วัดผลสำเร็จ ข้อพิจารณาในการพัฒนางาน การเลือกการปฏิบัติในการฝึกอาชีพ คือ

1) การติดตามประเมินผล กำหนดไว้ในขั้นตอนการดำเนินงาน ในแต่ละ กิจกรรม เพื่อการตรวจสอบ การกำกับ ควบคุม การแก้ไขปัญหา การนิเทศและการให้ การสนับสนุนการปฏิบัติงาน วิธีปฏิบัติจะกำหนดเป็นรูปแบบ การรายงาน หรือ การจัดระบบ การประเมินผลเฉพาะ ทั้งนี้อยู่ที่วิธีการเลือกใช้ สิ่งสำคัญคือ ความเข้าใจของผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติ

2) การติดตามประเมินผลตามหลักเกณฑ์การวัดผลประเมินผล โดยมีวิธี และเกณฑ์การประเมิน โดยเฉพาะการใช้แบบสำรวจข้อมูล จะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ ประมวลผล และรายงานในระบบงานทางวิชาการ

3) การติดตามประเมินผลในรูปแบบการบริหารงานโครงการ คือ การประมวลผล และรายงานการปฏิบัติงานเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ ตามรูปแบบและวิธีการที่ได้กำหนดไว้

4) การใช้ข้อมูลสารสนเทศ เช่น การบันทึกการจัดระเบียบบุคคลเกี่ยวกับการได้รับการฝึกอบรม การปฏิบัติงานกิจกรรมต่อเนื่อง การพัฒนาการกิจกรรมที่สามารถจะช่วย ในการตรวจสอบ การมีข้อมูลส่งเสริมพัฒนาการทำงาน รวมทั้งการจัดระบบการบันทึกการ ปฏิบัติงานของบุคคล หน่วยงาน สามารถใช้ประโยชน์การส่งเสริมพัฒนาการของบุคคล ชุมชน โรงเรียน

5) การประเมินผล โดยการจัดประชุมสัมมนา ผู้ปฏิบัติงาน และผู้ที่ดำเนินการ เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการประมวลผล

6) การศึกษาวิจัยประเมินผล การปฏิบัติงานเป็นงานเทคนิควิชาการเฉพาะ โดยวัตถุประสงค์ในการประเมินผลงาน

ตามแนวทางการประเมินผลและวิธีการปฏิบัติที่จะเลือกปฏิบัติงานมีอยู่ หลายประเภท โดยการเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานภาพของหน่วยงาน บุคคลที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ วัตถุประสงค์การติดตามประเมินผล คือ การปฏิบัติงานไว้เพื่อการตรวจสอบควบคุมการปฏิบัติงาน การรายงานความก้าวหน้าความสำเร็จมีผลงานประเมินได้ในทางวิชาการสามารถนำผลมาปรับปรุง พัฒนาการดำเนินการต่อไปการมีข้อมูลสารสนเทศสำหรับการวางแผนงานโครงการ การปฏิบัติงาน นิเทศฯ

โครงการฝึกอาชีพ ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตาม พระราชดำริ ที่ปฏิบัติงานในชุมชน – โรงเรียน เพื่อการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและ การส่งเสริมพัฒนาการศึกษาในโรงเรียน กิจกรรมโครงการพัฒนาตามแผนฯ จะทำให้นักเรียน ศิษย์เก่า เยาวชน ประชาชน ได้มีโอกาสทางการศึกษาในด้านวิชาชีพ สำหรับบุคคลการทำกิจกรรม ต่อเนื่อง เพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์ให้มีการทำงาน การดำรงชีวิตที่ดี อยู่ได้ในการพัฒนา ประเทศชาติ ตามที่ได้นำหลักการดำเนินงานการฝึกอาชีพ มีนำเสนอข้อมูลในเอกสารนี้ แสดงนัย สัมพันธ์ที่จะต้องมีการประสานงาน ความร่วมมือของผู้ปฏิบัติงาน ผู้จะต้องให้การสนับสนุน ความร่วมมือของประชาชน โรงเรียน หน่วยงาน ของภาครัฐและเอกชน สำหรับวิธีการและ เทคนิคการดำเนินงาน การฝึกอบรมวิชาชีพเป็นงานทางวิชาการและเทคนิคการปฏิบัติงานเฉพาะ ผู้ปฏิบัติงานและผู้มีหน้าที่ดำเนินการ

2.7 การพัฒนาชุมชน

ได้มีผู้ให้คำนิยามหรือความหมายของคำว่า “การพัฒนาชุมชน” ไว้มากมายในทัศนะที่แตกต่างกันและคล้ายคลึงกัน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

จิตจำนงค์ กิติกิริติ และชัยวัฒน์ สิทธิภราดร (2532, หน้า 65) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า พัฒนาชุมชนเป็นวิธีการสร้างชุมชนให้เจริญ โดยอาศัยกำลังความสามารถของประชาชนและความช่วยเหลือของรัฐบาลร่วมกัน

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2535, หน้า 61) ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชน โดยสรุปสาระสำคัญไว้ 3 ประการ คือ

- 1) เป็นการสร้างความเจริญ และส่งเสริมการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งการพัฒนาทางด้านวัตถุจิตใจ
- 2) เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความคิดริเริ่ม และร่วมมือกันช่วยเหลือตัวเอง
- 3) มีการช่วยเหลือสนับสนุนทางด้านวิชาการจากหน่วยราชการ

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2535, หน้า 61) ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า แม้ว่าจะมีการให้คำนิยามต่างๆ กัน แต่ก็สามารถจัดระบบแนวคิดรวบของยอดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในเรื่องคุณลักษณะ และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคน กลุ่มของชุมชน ตลอดจนความช่วยเหลือจากภายนอกได้โดยสรุปได้ว่า คนนั้นไม่ควรเป็นเพียงผู้รับผลแห่งการพัฒนา แต่ควรจะเป็นผู้กำหนดหรือผู้กระทำการพัฒนา ดังนั้น จึงควรจะได้ตระหนักถึงความสำคัญถึงการพัฒนาพลังความสามารถ ความคิดริเริ่ม การพึ่งตนเอง และการมีส่วนร่วมของคนในทุกขั้นตอนของงาน และเพื่อให้มีการขยายขอบเขตของการพัฒนาให้กว้างขวาง และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ชุมชนกำหนดไว้อย่างรวดเร็ว การทำงานกับกลุ่มคนจึงนับเป็นวิธีการที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงชุมชนย่อมหมาความถึง กิจกรรมทั้งหมดของชุมชนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลในอันที่จะคิด ตัดสินใจ ลงมือปฏิบัติต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนในทุกๆ ด้าน ด้วยความสำนึกรู้ ส่วนความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกหรือบุคคลภายนอกควรจะได้เป็นไป เพื่อให้คนในชุมชนนั้น ให้มีอิสรภาพโดยการคิดค้นหาตนเอง จึงควรทำหน้าที่เพียงผู้ให้การสนับสนุนด้านวิชาการข้อมูลข่าวสารและทรัพยากรตามที่ชุมชนที่ต้องการ และไม่สามารถจัดหาได้โดยลำพัง หรือเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการคิดค้นนั้นขึ้น

จะเห็นได้ว่าแนวความคิดของบรรดานักวิชาการในสาขาต่างๆ มีทั้งความแตกต่างและคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความคิด ความเข้าใจ ของแต่ละบุคคลหรือสถาบันที่ตนสังกัด เป็นสำคัญ สำหรับขอบเขตความหมายของการพัฒนาชุมชนในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ

การพัฒนาชุมชน หมายถึง การก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการปกครองภายในชุมชนในทางที่ดีขึ้นภายในเงื่อนไขที่สำคัญ คือ

- 1) ประชากรในพื้นที่ที่มีความคิดที่ริเริ่มในการช่วยเหลือตนเอง
- 2) การพัฒนาชุมชนนั้นประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมกันคิด กำหนดแผนการ การปฏิบัติงานและประเมินผลด้วยตนเอง
- 3) ควรใช้ทรัพยากรตามท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งการรับเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต
- 4) มีการช่วยเหลือสนับสนุนทางด้านวิชาการและวิชาชีพจากหน่วยราชการ

การพัฒนาชุมชนมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก การก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวบุคคล ซึ่งหมายถึง การพัฒนาบุคคล ซึ่งหมายถึง การพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตนเอง เพื่อจะได้มีความคิดริเริ่มในการช่วยเหลือตนเอง ชุมชน และประเทศชาติ โดยวิธีการต่างๆ เช่น การร่วมมือกันทำงาน การรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ การรับเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิต ฯลฯ อันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในปัจจัยประการที่สอง คือ การเปลี่ยนแปลง สังคม สิ่งแวดล้อม ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการปกครอง

2.7.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

โดยเหตุที่การพัฒนาชุมชนได้ให้ความสำคัญในการระดมประชาชนให้เข้ามา มีส่วนร่วมในการพัฒนา เพราะเป็นปัจจัยสำคัญในการนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนา แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้ว ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งแม้รัฐจะถือเป็นนโยบายในการกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนา เกี่ยวกับการตีความของคำว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” จึงสมควรจะพิจารณาให้ชัดเจนเกี่ยวกับความหมาย และหลักการของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อไป

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527, หน้า 1-2) ได้สรุปมติเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในการที่จะ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพึงตระหนักและสมควรถือเป็นแนวในการปฏิบัติ ดังรายละเอียดคือ

- 1) ต้องถือว่าชาวบ้านเป็นตัวหลักในการแก้ปัญหาของเขาเอง องค์กรภายนอก เป็นเพียงตัวกระตุ้นและเสริมหรือสนับสนุนเท่านั้น

2) กิจกรรมพัฒนาต้องเริ่มมาจากพื้นฐานของชุมชน กล่าวคือ วิถีชีวิตที่ดำรงอยู่ในชุมชนทั้งในอดีตและในปัจจุบัน การยึดเหนี่ยวกิจกรรมการพัฒนาซึ่งกำหนดตามกรอบความคิดของคนภายนอกที่ไม่นำไปสู่การมีส่วนร่วมที่แท้จริง ยังเป็นการทำลายศักยภาพการแก้ไขปัญหาของชุมชนสร้างลักษณะการขาดความมั่นใจในตนเองและปมการพึ่งพาพึ่งพิงภายนอก

3) ต่อปัญหาบางลักษณะ ระดับการรับรู้ของชุมชนอาจจะมีข้อจำกัด ทำให้ไม่ชัดเจนต่อปัญหาหรือแก้ไขปัญหาไม่ถูกจุด การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงน่าจะครอบคลุมถึงการกระจายและการสื่อสารข้อมูล เพื่อพัฒนาความรู้และขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหา ซึ่งองค์กรภายนอกน่าจะมิบทบาทในเรื่องนี้ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการยังต้องอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจอย่างแจ่มชัดเกี่ยวกับวัฒนธรรม ระบบการคิด ค่านิยมของชุมชน ตลอดจนมาตรฐานพฤติกรรมที่แตกต่างกันระหว่างสังคมชนบทและสังคมเมือง

นอกจากนี้ยังได้ให้ข้อเสนอแนะต่อรัฐ ในการกำหนดยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีในการพัฒนาไว้อย่างน่าสนใจว่า

1) ยุทธศาสตร์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายมากกว่าพื้นที่กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ที่ยากจนหรือเสียเปรียบโดยส่วนใหญ่ในชุมชนหมู่บ้าน โดยทั่วไปจะมีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมอยู่แล้วถ้าไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงนี้ ผลประโยชน์ของกิจกรรมพัฒนาชนบทมักจะตกอยู่ในมือของผู้ที่ได้เปรียบอยู่แล้วในชุมชน

2) รัฐและองค์กรของรัฐมีบทบาท และความรับผิดชอบกับสังคมยิ่งต่อการพัฒนาชนบทในปัจจุบัน รัฐได้ขยายรูปแบบกิจกรรมพัฒนาระดับหมู่บ้านในด้านต่างๆ ออกไปทั่วประเทศ อาทิ กองทุนยา ธนาคารข้าว ฯลฯ แต่ที่ผ่านมารัฐประสบความสำเร็จเพียงการขยายปริมาณเท่านั้น ทางด้านคุณภาพ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีข้อบกพร่องอยู่มาก

เพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงและลดลักษณะพึ่งพาทางราชการ กิจกรรมพัฒนาระดับหมู่บ้านของรัฐ ควรต้องเอาใจใส่ให้ความสำคัญต่อคุณภาพการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้น เปิดโอกาสให้ประชาชนพัฒนาการรับรู้และตัดสินใจด้วยตนเอง ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องคัดแปลงทัศนคติต่อชุมชน พัฒนาฝึกฝนและพัฒนาเทคนิคการทำงานกับชุมชนเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

1) การพัฒนาที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ไม่ควรใช้รูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ โดยส่วนใหญ่ชุมชนมีประวัติศาสตร์ความเป็นมา ตลอดจนการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของตัวเอง ซึ่งแตกต่างกันไป ตามลักษณะทางภูมิศาสตร์และพื้นฐานทางเศรษฐกิจการเมือง ค่านิยมและวัฒนธรรมของชุมชน รูปแบบหรือกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงต้องมีความหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับพื้นฐานของชุมชน และยืดหยุ่นเพียง

พอที่จะให้เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาของรัฐมีความคล่องตัวในการปรับใช้กับชุมชนอย่างเหมาะสม และสอดคล้อง

2) ทางด้านยุทธวิธีการพัฒนา รัฐพึงเร่งส่งเสริมการกระจายบทบาทหน้าที่ด้านต่างๆ ให้แก่ท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมของประชาชนย่อมเริ่มมาจากความสนใจในเรื่องที่ใกล้ตนเองโดยตรงก่อน เป็นการปูพื้นฐานประสบการณ์อันจะนำไปสู่กระบวนการกระจายอำนาจจากศูนย์กลางสู่ท้องถิ่นในอนาคต (ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์, บรรณาธิการ (2527, หน้า 2-4))

2.7.2 ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน

อำนาจ อนันตชัย (2529, หน้า 126-130) ได้กล่าวถึงทฤษฎีที่ทำให้ประชาชนนั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท 5 ทฤษฎี คือ

1) ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass persuasion)

การเกลี้ยกล่อมมวลชนจะเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการแก้ปัญหาการขัดแย้งในการปฏิบัติงานชุมชน โดยผู้ที่เกลี้ยกล่อมมวลชน จะต้องอาศัยพฤติกรรม ทัศนคติ การศึกษาอบรม และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมรอบตัวของคนในชุมชนด้วย ทั้งนี้โดยผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกลี้ยกล่อม อาจจะต้องคำนึงถึงความต้องการของคน ในแง่ความต้องการพื้นฐาน และความต้องการที่จำเป็นเพื่อให้การพัฒนาชุมชนไปสู่เป้าหมายตามที่ตั้งใจเอาไว้

2) ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National morale)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งของงานพัฒนาชุมชน คือ การที่ประชาชนในชุมชน และปฏิบัติงานชุมชน ต้องมีขวัญที่ดีร่วมด้วย เช่น การเห็นแก่ส่วนรวม ไม่เอารอดเอาเปรียบ คอยสำรวจปฏิกิริยาเป็นแนวทางแก้ไขและเป็นทางตรวจสอบผู้ปฏิบัติงานด้วย การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ขณะเดียวกันในสังคมไทย โดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้เชิญชวนประชาชนชาวไทยให้ร่วมใจปฏิบัติตามคำนิยาม 5 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาชุมชน ได้แก่ 1. การพึ่งพาตนเอง 2. ความขยันหมั่นเพียร 3. ความรับผิดชอบ 4. การประหยัด 5. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย ซึ่งคำนิยาม 5 ประการจัดได้ว่าเป็นการระดมสร้างขวัญของคนไทยให้เกิดการร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน อันจะนำไปสู่ประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมืองได้เป็นอย่างดี

3) ทฤษฎีการสร้างความรู้รักชาตินิยม (Nationalism)

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท ในทฤษฎีนี้เห็นว่า การให้คนพอใจในเกียรติภูมิการจงรักภักดีผูกพันกับท้องถิ่น จะส่งผลดีให้คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มรู้จักการร่วมมือ เสียสละ กำลังทรัพย์ และขอให้เกิดพลังรวมในรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่มไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.) ที่ช่วยป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ

4) ทฤษฎีการสร้าง (Leadership)

ผู้นำชุมชน จัดได้ว่าเป็นผู้จัดให้ความสะดวก เป็นผู้สนับสนุนเป็นผู้ช่วยเหลือ ทำให้คนในชุมชนรู้สึกคล้อยตามในการเข้ากิจกรรม ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญของการรวมกลุ่มคน จูงใจคนไปยังเป้าประสงค์ประการใดประการหนึ่ง ลักษณะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงชุมชนไปสู่เป้าหมายที่ดีขึ้นเรียกว่า “ผู้นำพลวัต” ที่มีลักษณะแบบประชาธิปไตย ที่มีการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ได้ง่าย มีความรับผิดชอบ รู้จักประนีประนอม มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ปรีกษา แก้ปัญหา ทำงาน และติดตามผลงาน ก่อให้เกิดความร่วมมือและร่วมใจจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับทุกฝ่าย ผลของการใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำจะส่งผลให้มีการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบตลอดเวลา ตัวอย่างการใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำในการระดมความร่วมมือของประชาชน เช่น การเลือกเวลาดำเนินการพัฒนาร่วมบ้าน เป็นต้น

5) ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบการบริหาร (Administrative System Method)

การใช้วิธีและระบบทางการบริหารในลักษณะ การกระจายอำนาจการบริหารไปทุกระดับ เพื่อช่วยให้ประชาชนในชุมชนเข้าใจและสามารถร่วมกันบริหารชุมชนได้ด้วยตนเอง ระบบบริหารจัดได้ว่าเป็นสิ่งที่ต้องเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบททั้งสิ้น ไม่โดยตรงก็โดยอ้อม การกระจายระบบบริหารจัดเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐที่จะให้ประชาชนจัดการกันเอง ส่งเสริมการทำงานเป็นคณะสร้างมนุษยสัมพันธ์ พัฒนาผู้ทำงาน ลดอุปสรรคในความสำเร็จของงาน ลดการสูญเสียวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนจัดเป็นการพัฒนาเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนทางหนึ่ง ตัวอย่างเช่น โครงการสร้างงานในชนบทที่มีการประกวดโครงการดีเด่นเป็นการจูงใจให้ร่วมกันพัฒนาชุมชนได้ทั้งปริมาณและคุณภาพมากขึ้น

สุรัสวดี หุ่นพยนต์ และบัวพันธ์ พรรถทิง (2533, หน้า 41-42) กล่าวถึง นโยบายการมีส่วนร่วมของประชาชนกับปัญหาการกระจายอำนาจไว้ว่า

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 และ 6 ทางฝ่ายรัฐเองก็ได้ตระหนักถึงปัญหาอันเกิดจากการใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย เป็นการสร้างความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว ในส่วนของการพัฒนาชนบทรัฐบาลได้กำหนดแนวทางการพัฒนา โดยได้หันมาให้ความสำคัญต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่มากขึ้น ในแผนพัฒนาฉบับที่ 5 รัฐได้กำหนดแนวทางการพัฒนาชนบทไว้ 3 แนวทาง กล่าวคือ

- 1) ให้ประชาชนเป็นผู้มีส่วนร่วมมากขึ้นในการเป็นผู้วิเคราะห์ปัญหา และเลือกโครงการที่ตนเองต้องการสำหรับการแก้ไขปัญหาในหมู่บ้านของตน

2) ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นที่ประชาชนไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ และเน้นความสำคัญในการสนับสนุนประชาชนยากจนให้มากที่สุด

3) ให้กระทรวงหลักทั้ง 4 ทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่ระดับตำบล เพื่อให้โครงการถึงมือประชาชนอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น และลดความซ้ำซ้อนสูญเสียเปล่าในการปฏิบัติงานของรัฐ

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 รัฐยังคงให้ความสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาชนบท โดยใช้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต่อจากแผนฯ 5 ด้วย โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาชนบทไว้ 3 แนวทาง คือ

1) การสนับสนุนบทบาทของสภาตำบลในการพัฒนาท้องถิ่นตนเอง ทั้งนี้ โดยดำเนินการตามแผนการสร้างงานในชนบท

2) การสนับสนุนให้ประชาชนได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน

3) การสนับสนุนให้มีการระดมทรัพยากรของชุมชนมาใช้ เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง ในรูปการจัดตั้งกองทุน

จะเห็นว่าผู้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความคิด ความเข้าใจ การให้คุณค่าของแต่ละคน แต่ละหน่วยงานเป็นสำคัญ ยกตัวอย่าง องค์การสหประชาชาติ ได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการพัฒนา และการเข้าร่วมนั้นต้องเป็นไปโดยสมัครใจอย่างกระตือรือร้น และมีพลัง เพื่อที่จะร่วมกันกำหนดเป้าหมาย ซึ่งค่อนข้างจะเป็นนามธรรม

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปประมวลแนวความคิดของ “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน” ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้คือ

การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นสิ่งที่มีได้เกิดขึ้นเองหรือเป็นไปเอง (Spontaneous) อย่างลอยๆ แต่เกิดขึ้นจากเจตจำนงของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการกำหนดกิจกรรมต่างๆ ที่จะให้ผลประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนตัวและส่วนรวม กิจกรรมเหล่านี้จะสัมพันธ์กับปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ในการเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชน ประชาชนจะเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้ด้านต่างๆ จนสามารถสรุปเป็นหลักปฏิบัติและถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นเพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาในชุมชนของตน และยังแพร่กระจายแนวคิดไปยังชุมชนอื่นๆ ได้อีกด้วย

จากความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าวทำให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นเป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายของการพัฒนา ซึ่งพอสรุปได้ว่ามีพื้นฐานที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- 1) กลไกการพัฒนาต้องเกิดจากประชาชน โดยประชาชนมีบทบาทหลักในการพัฒนา
- 2) เป้าหมายการพัฒนา คือ การพัฒนาขีดความสามารถเพื่อพึ่งและพัฒนาตนเอง มิใช่การพึ่งพารัฐหรือองค์กรพัฒนาภายนอก
- 3) กระบวนการพัฒนายึดหลักความต้องการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นภายในชุมชนจากตัวประชาชนเอง มากกว่าความต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.8.1 งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง

ประยงค์ เต็มชวลา (2535, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ระบบราชการไทยกับทัศนคติและพฤติกรรมของข้าราชการด้านการพัฒนาชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีของข้าราชการกระทรวงสาธารณสุข” เป็นความพยายามที่จะพิสูจน์ให้เห็นว่าองค์การระบบราชการ จะมีส่วนสัมพันธ์เชิงเหตุเชิงผลอย่างไรบ้างกับความสำเร็จหรือล้มเหลวของการพัฒนาชนบทไทย กรอบแนวความคิดสำหรับกรวิจัยในที่นี้ คือ ความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายการพัฒนาชนบทไปสู่การปฏิบัตินั้น ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของข้าราชการในการบริหารการพัฒนาชนบท ทั้งนี้การศึกษาถึงศักยภาพขององค์การระบบราชการ รวมทั้งทิศทางและแนวโน้มพฤติกรรมของข้าราชการที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จะขึ้นอยู่กับทัศนคติของข้าราชการที่มีต่อการบริหารพัฒนาชนบทด้วย ผลการวิจัยครั้งนี้ได้พิสูจน์ยืนยันอย่างชัดเจนว่า องค์การระบบราชการนับเป็นกลไกที่มีความสำคัญ และจำเป็นยิ่งต่อการบริหารการพัฒนาชนบทของประเทศ การนำนโยบายการพัฒนาชนบทไปสู่การปฏิบัติจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ขึ้นอยู่กับองค์การระบบราชการเป็นสำคัญ ซึ่งจะครอบคลุมตัวแปรทั้งในด้านโครงสร้างองค์การ ระบบและกระบวนการบริหารจัดการและตัวบุคคลที่เป็นข้าราชการ งานวิจัยครั้งนี้ยังชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของการพัฒนาชนบทไทยได้มีความสัมพันธ์กับปัจจัยเกี่ยวกับภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของข้าราชการมากกว่าด้านโครงสร้างองค์การหรือระบบและกระบวนการบริหารจัดการขององค์การ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ภายใต้อาคารสร้างองค์การและกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ยังไม่เอื้อต่อสัมฤทธิ์ผลของการพัฒนาชนบทเท่าที่พึงจะเป็น

ลือชัย จันทร์โป (2545, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่ององค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนอาชีวศึกษาคาทอลิกในประเทศไทย ศึกษาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนอาชีวศึกษาคาทอลิกในประเทศไทยในภาพรวม ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร พบว่าอยู่ในระดับมากและตามความความคิดเห็นของครูพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง

2) การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนอาชีวศึกษาคาทอลิกในประเทศไทยในภาพรวม ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูพบว่า อยู่ในระดับมาก

3) ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนอาชีวศึกษาคาทอลิกในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนอาชีวศึกษาคาทอลิกในประเทศไทย เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ พันธกิจและยุทธศาสตร์ วัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำ บรรยากาศในการทำงาน โครงสร้างองค์การ การดำเนินการด้านจัดการ การจูงใจ และระบบองค์การ

ปฤษฎา บุญเจือ (2536, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่องานพัฒนาชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ สมาชิกในกลุ่มกิจกรรม 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมธนาคารข้าว กิจกรรมออมทรัพย์ และกิจกรรมกองทุนร้านค้า จำนวน 50% ของสมาชิกกลุ่มในแต่ละกลุ่มกิจกรรมในหมู่บ้านขนาดใหญ่ 2 หมู่บ้าน และหมู่บ้านขนาดเล็ก 2 หมู่บ้าน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 465 คน ตัวแปรอิสระที่ศึกษา ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ของครัวเรือน จำนวนคนในครัวเรือน การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมการพัฒนาการเป็นผู้นำชุมชน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน และการคาดหวังผลตอบแทนในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ตัวแปร ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์รายบุคคล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์รายบุคคล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ และ Chi-square

ผลการศึกษาพบว่า

1) ประชาชนในโครงการพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในระดับปานกลาง

2) เพศ รายได้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน การเป็นสมาชิก กลุ่มกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ความเป็นผู้นำ และการคาดหวังผลตอบแทน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

กฤษณ์ญ์ คีเอื้อ (2542, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริการวิชาชีพ แก่ชุมชนของวิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า

1) ความพึงพอใจของชุมชนต่อการบริการวิชาชีพของวิทยาลัยการอาชีพ ในจังหวัดสุรินทร์ โดยรวมด้านเนื้อหาหลักสูตร มีความพึงพอใจในระดับมาก ส่วนด้านการใช้ ทรัพยากรท้องถิ่นและด้านตลาดแรงงานและภาวการณ์มีงานทำอยู่ในระดับปานกลาง และ เมื่อพิจารณาทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้นำชุมชน และผู้ประกอบการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

2) ความต้องการของชุมชนต่อการบริการวิชาชีพของวิทยาลัยการอาชีพ ในจังหวัดสุรินทร์ พบว่าต้องการให้วิทยาลัยการอาชีพเปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (3 ปี) ในสาขาวิชาช่างยนต์เป็นอันดับ 1 สาขาการเงินการธนาคารเป็นอันดับ 2 และช่างกล โรงงาน เป็นอันดับ 3 สำหรับหลักสูตรระยะสั้น (150 ชั่วโมง) ต้องการให้เปิดสอนสาขาวิชา ช่างซ่อมเครื่องยนต์ แก๊สโซลีน เป็นอันดับ 1 วิชาช่างเดินไฟฟ้าภายในอาคาร เป็นอันดับ 2 และช่างซ่อมเครื่องยนต์ดีเซล เป็นอันดับ 3

3) แนวทางในการปรับปรุงการจัดบริการวิชาชีพที่เหมาะสมแก่ชุมชนของ วิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า ควรปรับปรุงหลักสูตรโดยเน้นการปฏิบัติมากกว่า ทฤษฎี ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้มากขึ้นกว่าเดิมในการประกอบการสอน ให้มีการรองรับผู้จบ การศึกษาให้มีงานทำเพื่อป้องกันการว่างงาน และให้มีการติดตามผลงานในแต่ละสาขาวิชา ว่าประสบความสำเร็จเพียงใด

ประภาศรี พิทักษ์สินสุข (2532, หน้า 24) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาชนบท ในวิทยานิพนธ์ของตนเองว่า เป็นกระบวนการกระทำ ที่ประชาชนให้ความสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อตัวประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อตนเอง และมีส่วนดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึง วัตถุประสงค์ดังที่ได้ปรารถนา หรือที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ต้องมีใช้การกำหนดกรอบความคิดจาก บุคคลภายนอก การเข้ามามีส่วนร่วมต้องเป็นการเข้าร่วมตลอดกระบวนการพัฒนา ซึ่งจะทำให้ ประชาชนรู้จักตัดสินใจและปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ สามารถพัฒนาสิ่งต่างๆ ได้ ด้วยตนเอง

ธวัชชัย บุญเติม (2536, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงาน โรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ รวมทุกด้านอยู่ใน ระดับปานกลาง

สุมาลี นิตยจินต์ (2542, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนท่าใหม่ “พูลสวัสดิ์ ราษฎร์นุกูล” ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู พบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

สุกิจ อุดมสิน (2545, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

2.8.2 งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

วอนและแคทริน (Von and Catherine, 1998, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ผู้นำครูในองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพกลุ่มตัวอย่างคือ ครูระดับหัวหน้า ในรัฐเซนต์หลุยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อความเป็น ผู้นำในองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการเพื่อความเป็นผู้นำของครูในองค์กร แห่งการเรียนรู้ นั้นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน การมีส่วนร่วม ในกิจกรรม ความรับผิดชอบในบทบาทให้สมดุล การพัฒนาเทคนิคในการบริหารเวลาและ การเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงาน

ฟอร์ด (Ford, 1997, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมุ่งสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการของรัฐในนิวยอร์กแลนด์ ประเทศแคนาดา ผลการศึกษา พบว่า องค์กร ของรัฐบาลกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อการจัดระบบใหม่ การลดขนาดองค์กร หรือแม้แต่การรวมองค์กรเข้าด้วยกัน การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นผลให้ผู้นำและบุคลากร ในองค์กรต้องเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีกลยุทธ์ต่างๆ คือ การแบ่งปัน ความคิดเห็น การทำงานเป็นทีม การเปิดรับเพื่อการเรียนรู้อย่างจริงจังในทุกระดับ ซึ่งเป็นไปตาม ความคิดเห็นของ ปีเตอร์ เซ็งเก้ (Peter Senge) ที่เรียกการเปลี่ยนแปลงในองค์กรเช่นนี้ว่า “องค์กรแห่งการเรียนรู้”

สมิท (Smith, 1971, p. 2377 - A) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของคณะกรรมการศึกษา ในการวางแผนและการพัฒนาการศึกษาของมหาวิทยาลัย มลรัฐมิชิแกน สหรัฐอเมริกา พบว่า

สมาชิกของคณะกรรมการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนและประชาชนมีความต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา คณะกรรมการและประชาชนไม่เห็นด้วยกับเรื่องต่างๆ ที่ทางโรงเรียนดำเนินการโดยคณะกรรมการไม่ได้มีส่วนรู้เห็น

พอลลอสซี่ (Pallozzi, 1981, 1481) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบของชุมชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับภาคตัดสินใจของโรงเรียนท้องถิ่นในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ สหรัฐอเมริกา โดยสอบถามคณะกรรมการศึกษา พบว่า รูปแบบที่ใช้ในการจัดการศึกษาควรขยายไปเป็นรูปแบบชุมชนเมืองด้วยการจัดการศึกษาในโรงเรียน ควรร่วมมือกันทุกฝ่าย โรงเรียนไม่ควรยึดติดอยู่กับนโยบายมากนัก ส่วนชุมชนควรเสนอนโยบายที่ตรงกับความสามารถของตน และสิ่งที่ชุมชนควรคำนึงถึงคือ ความรับผิดชอบในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นและอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้

ทอย (Toy, 1983, 1951 – A) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแผนการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในโรงเรียน พบว่า ในการวางแผนเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนในชนบทนั้นควรจะมีการพัฒนาทางด้านนโยบายและกฎต่างๆ ให้มีการวิจัยปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังบกพร่องอยู่กำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน สร้างความสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอก จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี การทำให้เกิดความไว้วางใจ ความกระตือรือร้นในการทำงาน และจัดให้มีการประเมินผลในการดำเนินงานด้วย

ฮาร์โรลด์ (Harold, 1983, 2517 – A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอำนาจ บทบาทของคณะกรรมการศึกษาในการบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น พบว่า คณะกรรมการศึกษามีบทบาทสำคัญมากในการกำหนดนโยบายและการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของท้องถิ่น

ลี (Lee, 1984, 709 – A, 2539 : 24) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และบทบาทของนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับโครงการด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สรุปว่า โรงเรียนในท้องถิ่นได้กำหนดนโยบายและกระบวนการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมรับรู้

คราฟ (Craft, 1988, 1633 – A) ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติของชุมชนต่อการศึกษา และระดับการมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน เป็นการศึกษาเพื่อสนองความคิดที่ว่า การมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียนจะทำให้ทัศนคติของชุมชนต่อโรงเรียนดีขึ้น จุดมุ่งหมายคือ ต้องการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และทัศนคติต่อสถานศึกษาของรัฐ พบว่า มีความสัมพันธ์กันระหว่างระดับทัศนคติและระบบโรงเรียน

ในแต่ละสิ่งแวดล้อม แต่ไม่มีค่าความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของชุมชนและสิ่งแวดล้อมหรือทัศนคติของชุมชนกับระดับการเข้าร่วมในกิจการของโรงเรียน

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ได้ข้อสรุปว่าการพัฒนาประเทศนั้นต้องเริ่มที่ชุมชน โดยการเดิมปัญญาให้สังคม ส่งเสริม พัฒนาต่อยอด วรรณกรรมและเทคโนโลยีด้านอาชีพให้แก่ชุมชนเน้นการใช้ภูมิปัญญา ขยายโอกาสทางการศึกษาให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เป็นการพัฒนาศักยภาพของกำลังคนภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานในระดับประเทศและภูมิภาคนั้น เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่งของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่จะจัดออกมาในรูปแบบของการจัดกิจกรรมและบริการทางวิชาชีพร่วมกับชุมชนให้ชุมชนได้มีส่วนในการผลักดันให้เกิดการพัฒนา ดังที่ได้นำเสนอ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาใช้ประโยชน์เป็นแนวความคิดประกอบในงานวิจัยที่จะศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่ การจัดกิจกรรมบริการทางวิชาชีพให้ชุมชนแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ ศึกษาการจัดกิจกรรมบริการทางวิชาชีพให้ชุมชน ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมบริการทางวิชาชีพให้ชุมชน และศึกษาความต้องการของชุมชนต่อการจัดกิจกรรมบริการทางวิชาชีพ